

GU JOURNALEN

NR 5 | OKTOBER 2010

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Hem till gården

Hästarna får Anders Oldfors
att koppla av

100-I-TOPP

De har dragit in
mest pengar

NYHET 4

AVGIFTERNA FÅR STORA KONSEKVENSER

GU riskerar
tappa studenter

NYHET 6

GÖSTA WALIN

Klimathoten
överdrivna

HEDERSDOKTOR 20

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GU JOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

oktober

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

**REDAKTÖR &
STF ANSVARIG UTGIVARE**
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se
Mattias Jacobsson 031 - 786 5706
mattias.jacobsson@gu.se

GRAFISK FORMGIVNING & LAYOUT
Anders Eurén
Björn S Eriksson

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Bitti Ingemansson och
Inger Wikström Haugen.

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

TRYCK
Geson Hylte Tryck

UPPLAGA
6 200 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år. Nästa nummer
utkommer den 17 november.

MANUSSTOPP
27 oktober 2010

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar
redaktionen.

Citera gärna, men ange källan.

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till redaktionen.

OMSLAG
Anders Oldfors, hjärtläkare,
Foto: Johan Wingborg

REKTOR HAR ORDET

Därför behövs en ny organisation

DETTA ÄR HÖSTENS första ruta och verksamheten är sedan länge i full gång. Det är också arbetet med en ny organisationsstruktur på Göteborgs universitet. Många har frågat mig varför vi måste initiera en omorganisation, och varför just nu. Det är självklart en ytterst relevant fråga. Eftersom långt ifrån alla känner till bakgrunden ska jag göra en tillbakablick.

Det första jag vill framhålla är att frågan om en förändrad organisation inte är ny. Redan under min företrädare Gunnar Svedbergs tid var frågan aktuell. Vi som då var dekaner var eniga om behovet av en bättre besluts- och ledningsorganisation vid Göteborgs universitet. I den strategiska planen, som då utarbetades för perioden 2007–2010 och där jag själv var aktiv i arbetet, går att läsa följande:

- Göra lednings- och beslutsorganisationen tydlig och stimulera administrativ samverkan inom hela universitetet.
- Genomföra en översyn av fakultets- och institutionsindelningar.
- Utveckla omvärldsanalysen för att möjliggöra strategiska vägval.

ATT DET BEHÖVDES en modernisering av vårt sätt att arbeta stod klart för de flesta av oss som var engagerade i processen med den strategiska planen. Orsaken var att vi upplevde organisationen som tungrodd och svåröverblickbar. Att det hade blivit så har många skäl. En viktig faktor var universitetets expansion under 1970- och 1980-talen. Expansionen krävde att verksamheten på fakultets- och institutionsnivå byggdes ut. På 1980-talet

skapades de nuvarande fakultetskanslierna. De satt visserligen kvar centralt, men var helt inriktade mot sina respektive fakulteter. I början av 1990-talet delegerades ansvaret för ekonomi- och personalfrågor till fakultetskanslierna. Några år senare fick vi ett nytt ekonomisystem som gradvis ledde till den indelning i tre nivåer som vi har nu.

Den utveckling som skett sedan början av 1990-talet har efter hand skapat betydande skillnader inom vår organisation. För att belysa det har vi sedan 2008 genomfört flera utredningar. Personal- och utbildningsprocesserna har fått en särskild genomlysning. Utredarna har framhållit att universitet många gånger fungerar som olika myndigheter och att fakulteterna tenderar att tillämpa förordningar och regler på skilda sätt. En annan följd är att dubbelarbetet ökat.

Att fakulteterna skiljer sig åt är i sig inte fel. Tvärtom måste utbildning och forskning anpassas till verksamhetens särart och krav. Men det som påvisats är att skillnaderna också framträder på områden där de inte ska finnas inom en och samma myndighet. De kultur- och utbildningsprocesserna har lett till missförstånd genom att benämningen på samma befattning ibland skiljer sig åt mellan olika fakulteter och institutioner. Kritik mot detta har inte minst framförts av våra studenter som upplever att de ibland har svårt att orientera sig inom universitetet.

TILL SYNES HAR EN lång rad faktorer lett till dagens situation. Det är bakgrunden till att formuleringarna från den strategiska planen har aktualiserats och att en utredning är tillsatt. Den som noga läser direktiven finner att den överord-

nade utgångspunkten är att Göteborgs universitet måste bli en helhet: vi vill skapa en organisation som tar vara på universitetets samlade bredd genom att motverka administrativa hinder för gränsöverskridande och nytänkande. Det handlar om att vi inåt måste behålla vår ämnesmässiga mångfald och samtidigt fungera som ett universitet utåt.

Förutom dessa faktorer, som vi själva kommit fram till, har regeringen också bestämt att universitet och högskolor ska få ökad autonomi. Det innebär att högskoleförordningen, som tidigare reglerat vår inre organisation, försvinner från 1 januari 2011. Vi förväntas därefter ta ansvar för vår organisationsstruktur och se till att den är anpassad till den verklighet som vi har att förhålla oss till.

Direktiven slår också fast att en förändrad organisation inte får skada den akademiska traditionen och våra starka varumärken. Det är nu de två utredarnas uppgift att komma med ett förslag som svarar mot våra krav, samtidigt som vi internt funderar på hur vi tillsammans ska stärka vårt gemensamma universitet.

PAM FREDMAN

REDAKTIONEN HAR ORDET

Ta hjälp av de bästa!

VÄLKOMMEN TILL ETT nytt nummer av GU Journalen. Ni kanske undrar vart de engelska sidorna tagit vägen? Lugn, de är inte borta. Vi ger nu ut en miniversion av tidningen helt på engelska. Den finns enbart på nätet som blädderbar pdf som du lätt kan sprida vidare, kommentera och ladda hem. Vi håller med om att universitetet måste bli mer internationellt men att inkludera två engelska sidor i en svenskspråkig tidning känns inte som rätt väg att nå våra utländska lärare och forskare. Gå in på www.gu-journalen.se

I DETTA NUMMER HAR VI med en 100-i-topplista över vilka forskare som drar in mest pengar. Inte helt överraskande är häften medicinare, därefter kommer naturvetare. Det är verkligen imponerande hur mycket pengar det handlar om. Flera av de forskare vi talat med tycker inte att Göteborgs universitet i tillräckligt stor utsträckning tar tillvara sin stora bredd. Varför inte göra som Kerstin Johannesson föreslår, använda den kompetens som de mest framgångsrika har när det gäller att skriva ansökningar?

Forskningen debatteras också av Sven Hemlin på fria ord. Han påpekar det märkliga i att universitetet själva verkar ha svårt för att ta till sig forskningsresultat. Det finns nämligen starka belägg för att kreativ forskning inte särskilt ofta handlar om att vara störst.

Det finns mycket mer att läsa på fria ord. Hela tre sidor. Bland annat ett intressant inlägg om behovet av en hederskodex inom akademien. Man ska inte kunna köpa sig titlar.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

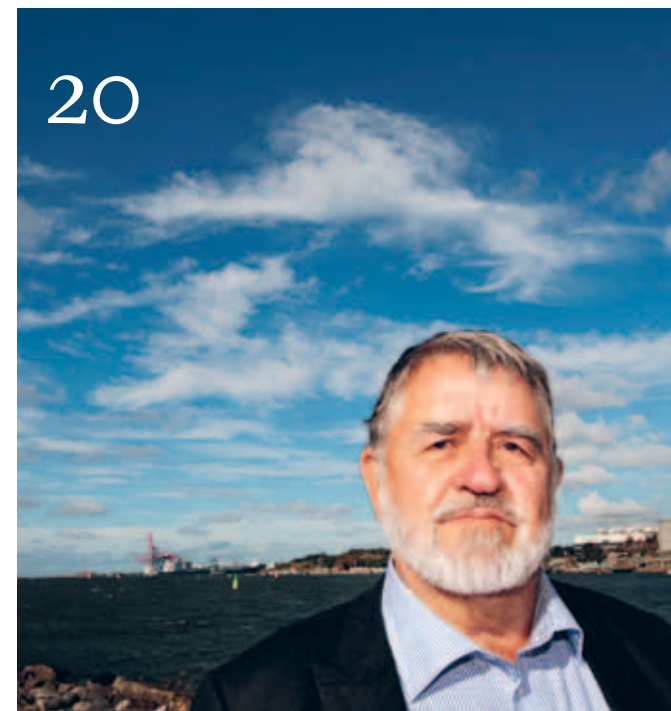

I2

I5

20

I7

6

4 Anslagstoppen
Vad har Jan Borén, Roger Säljö och Kerstin Johannesson gemensamt? Jo, de är GU-mästare på att få anslag.

6 Avgifter minskar antalet studenter
Nu måste GU börja ragga studenter i främst Europa. Annars försvinner uppskattningsvis 20 miljoner.

8 Snabba ryck
Ingen idé att vänta, tycker rektor Pam Fredman som vill ha en ny organisation på plats 2012. Nu har Göran Bexell och Christina Rogestam börjat intervjua.

IO Dags för e-handel
GU sjösätter nu ett nytt inköps-system som ska göra det enklare att beställa och betala.

II Kändisar ska dra folk till Global week
Hans Blix och Jan Eliasson kommer hit när GU arrangerar internationell vecka i november.

I2 På jakt efter medicinska gåtor
En forskare måste ibland vara något av en detektiv, säger hjärtläkaren Anders Oldfors.

I5 Min väska
Chris von Borgstede är japanfrälst.

I6 Vad händer med Skagerak?
Ny utredning föreslår att Fiskeriverket tar över ansvaret för marina fartyg, men hur ska det då gå med forskningen?

I7 Möte mellan olika världar
Trots att Port Elizabeths kåkstäder är ljusår från vår svenska skola finns det många pedagogiska likheter och utmaningar.

20 Växthuseffekten överdriven
Gösta Walin sticker hål på vad han ser som myter om klimat och överbefolkning.

22 Oacceptabelt med så olika villkor
Samhällsvetenskapliga fakulteten gör inte tillräckligt för att komma tillrätta med brister inom forskarutbildningen, skriver doktorandrådet på fria ord.

23 Lagarbete bakom framgång
Störst är inte alltid bäst. Tvärtom visar forskning att kreativa forskarmiljöer ofast är ganska små, menar Sven Hemlin på fria ord. Dessutom måste forskningen stå fri från kommersiella intressen.

Toppforskare drar in

Samarbete över gränser är nyckeln till framgång

En relativt liten grupp forskare kammar hem de riktigt stora bidragen. De 100 främsta har tillsammans dragit in 3,5 miljarder kronor till Göteborgs universitet de senaste åtta åren. Några forskningsledare har lyckats få ihop över 100 miljoner.

SIFFORNA, SOM KOMMER från ekonomisystemet, talar sitt tydliga språk. De 100 forskare som dragit in mest pengar står för cirka 40 procent av alla intäkter. De 300 främsta på listan ligger bakom 60 procent. Slutsatsen är att en ganska liten grupp forskare tar hem de stora ansökningarna.

Men vad beror det på? GU Journalen ringer upp Jan Borén, professor i kardiovaskulär medicin, som ligger etta på 100-i-topp-listan med totalt 148 miljoner.

– Det var värst, säger han något överraskad. Man ska dock komma ihåg att detta omfattar både forskningsanslag till vår forskargrupp och större gemensamma anslag, inte minst till vårt strategiska forskningscentrum för fetma, diabetes och hjärtkärlsjukdom där ett 15-tal forskargrupper ingår. Det samarbetet ger mycket tillbaka, framhåller Jan Borén.

– Man kan göra mycket mer tillsammans än vad man kan göra på egen hand. Vi brukar även läsa och diskutera varandras ansökningar. Dessutom har vi ett litet "grant's office" där Rosemary Perkins, vetenskaplig redaktör, ger oss mycket professionellt stöd.

I KAMPEN OM DE stora pengarna har Lunds universitet lyckats bättre än Göteborgs universitet. Inte undra på, menar Jan Borén.

– En viktig anledning till att GU misslyckats så kapitalt beror på att vi saknar visioner och långsiktigt strategiskt arbete. Det är inget man kan gräva fram på kort tid. Lunds universitet började tidigt arbeta med dessa frågor, och det har givit stor utdelning. Här i Göteborg känns det som att vi fokuserar mer på organisation än på verksamhet.

Jan Borén konstaterar att Göteborgs universitet behöver bli mycket bättre på att ge forskare stöd och service i att skriva ansökningar,

och att den senaste satsningen på forskningsrådgivare är ett första steg i den riktningen.

– Genom att bygga upp en service på central nivå missar man dock den lokala anknytningen. När man skriver en ansökan måste alla vara väl insatta i den verksamhet som bedrivs, det räcker inte att bara paketera ansökan, utan det handlar om så mycket mer.

Jan Borén, som fått ett antal prestigefyllda priser och utmärkelser, tror inte att kändisskapet spelar så stor roll.

– De som granskar ansökningar är väldigt professionella. Det som har betydelse är att man lägger tid och

Jan Borén

engagemang i att skriva ansökningarna. Det är inget man kan från början utan man lär sig med tiden. Jag har haft förmånen att få bedöma många ansökningar, det har lärt mig hur en ansökan ska skrivas.

ROGER SÄLJÖ kommer på tredje plats med 105 miljoner kronor. Han driver ett stort antal forskningsprojekt, bland annat är han vetenskaplig ledare för KK-stiftelsens LearnIT samt föreståndare för Lärande, interaktion och medierad kommunikation i det komplexa samhället (LinCS), som finansieras med Linnéstöd.

– Tiden har talat för oss, men vi har också spridit våra risker genom att ha många olika anslagsgivare. Inom det fält där vi arbetar har det hänt otroligt mycket de senaste åren. Den snabba teknikutvecklingen och omvandlingen av kunskapsamhället sätter fokus på frågor om människans lärande. Det har också skett stora satsningar inom dessa områden.

Sättet att söka pengar har förändrats mycket på senare år, upplever Roger Säljö. Utvecklingen går mot större och mer komplexa ansöknings-

omgångar, där ofta flera lärosäten är inblandade.

– Idag jobbar vi mycket mer professionellt. Vi samlas i olika grupper och formulerar temat tillsammans. Ett gott administrativt stöd är också oerhört viktigt.

Roger Säljö framhåller att man måste lära sig att skriva ansökningar.

– De måste behandlas som forskningsrapporter och utvärderas kritiskt. Det vi har lärt oss är att fånga upp frågor som även belyser användarnas perspektiv.

Faran med dagens forskning är annars att den blir för specialiserad och nischad, så att man som enskild fors-

Roger Säljö

kare riskerar att tappa helhetssynen, menar Roger Säljö. Receptet mot det är gränsöverskridande samarbete.

– Det gäller att odla överblicken över ett fält.

UNDER ÅREN HAR Roger Säljös forskargrupp växt tack vare en satsning på forskarutbildningen och idag ingår cirka 55 personer. Att så många har valt att stanna kvar är en av anledningarna till framgångarna.

– Det som är vår styrka och en grundsten i vårt arbete är det mångvetenskapliga och gränsöverskridande, vi samarbetar exempelvis med IT-fakulteten, Sahlgrenska akademien och Bibliotekshögskolan i Borås.

När det gäller stora, övergripande ansökningar som involverar många lärosäten är det oftast mycket att hålla reda på, olika kalkylmodeller, OH-kostnader och redovisningssätt. För vem som helst kan det kännas som en övermäktig uppgift, men det kräver samarbete och gott administrativt stöd, framhåller Roger Säljö.

– Det är en hög tröskel att ta sig över. Mycket att sätta sig in i. Därför krävs det en professionell organisa-

tion och GU:s nya satsning på forskningsrådgivare är rätt väg att gå.

Roger Säljö vill dock gärna se mer samarbete över fakultetsgränserna.

– GU:s policy har varit att allt ska ut på fakulteterna och på så vis har resurserna smetats ut. Det funkade kanske för 15 år sedan men idag är det ett helt annat landskap. Göteborgs universitet får väldigt lite ut av sin storlek och breda kompetens och därför är de styrkeområden som tagits fram oerhört viktiga.

KERSTIN JOHANNESSEN är professor i marin ekologi och verksam på Tjärnös forskningsstation. Hon

Kerstin Johannesson

har också fått det prestigefyllda Linnéstödet på närmare 8 miljoner under 10 år. Under åren har hon totalt dragit in 86 miljoner.

– Det är väldigt skönt att få ett så långsiktigt stöd. Vi är 10 seniora forskare som tillsammans med våra forskargrupper formar en långsiktig samverkan som är väldigt kreativ. Min upplevelse är att vi är betydligt mer innovativa än i kortare projekt som jag tidigare har varit med i. Folk vågar satsa när de vet att de ska arbeta tillsammans under så pass lång tid.

En forskningsansökan måste tända till, det måste hända något redan på första sidan. Men frågeställningarna måste också förklaras och sättas i ett vidare perspektiv.

– Grunden är att man har en spännande frågeställning, säljer in den och vågar vara visionär. Förutom det vetenskapliga förhållningssättet måste det finnas ett samhällsintresse.

SOM VAN GRANSKARE AV forskningsansökningar har hon också lärt sig vad som går hem hos finansierarna. Skriv inte för dina närmaste kollegor, lyder hennes råd.

mest pengar

100-i-topp Dessa forskare har dragit in mest pengar till Göteborgs universitet under 8 år

Kerstin Johannesson leder stora marina forskningsprojekt som handlar om biologisk mångfald och om hur arter förändras som en följd av miljöförändringar i havet. Frågor som på senare år fått mycket uppmärksamhet.

– Den marina sektorn har gynats de senaste tio åren eftersom politiker och andra blivit varse stora miljöförändringar i havet. Sedan min tid som doktorand jobbar jag med artbildning hos snäckor – men hur intressant är det utan ett större sammanhang? Men kopplar man ihop det som händer hos snäckorna med frågor om biologisk mångfald och miljöförändringar då blir det genast högaktuellt. Det handlar om att följa med i debatten, läsa av omgivningen och vara beredd på att politiska svängningar kan ske snabbt.

Vad kan Göteborgs universitet göra för att bli ännu bättre på att söka externa bidrag?

– Jag tror att vi behöver ha ett lite öppnare klimat och ta ett större kollektivt ansvar genom att vi äldre forskare hjälper yngre. Mitt råd är att ta vara på den kompetens som finns inom organisationen på bättre sätt. Ledningen borde använda sig mer av de forskare som kan hantverket genom att ge dem tid och resurser för att kunna hjälpa till med stora ansökningar.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA

Uppgifterna bygger på analyser som Internrevisionen har gjort över vilka forskare som dragit in mest externa bidrag under åtta år, räknat från den 30 juni 2002 till och med den 30 juni i år. Listan består av 2 550 namn och den totala summan är 9,2 miljarder kronor.

Lunds och Uppsala universitet har en externt finansierad verksamhet som ligger på 40 procent medan Göteborgs universitet har 30 procent.

Värt att påpeka är att forskare som söker anslag har rollen som projektledare, men pengarna går oftast till en hel forskargrupp och täcker både löner, OH-kostnader och andra omkostnader.

Projektledare	Fakultet	Totalt	Projektledare	Fakultet	Totalt
(avrundat till jämna miljoner med en decimal)			(avrundat till jämna miljoner med en decimal)		
1. Borén, Jan	SA	148,2	51. Lindberg, Lagerquist Mari	SA	26,5
2. Sterner, Thomas	Handels	125,5	52. Skoog, Ingmar	SA	26,4
3. Säljö, Roger	Utbild-fak	104,8	53. Malmgren, Sven-Göran	Hum-fak	25,4
4. Johannesson, Kerstin	Nat-fak	85,8	54. Engel, Jörgen	SA	24,6
5. Köhlin, Gunnar	Handels	85,7	55. Blennow, Kaj	SA	23,7
6. Smith, Ulf	SA	84,1	56. Anderson, Leif	Nat-fak	23,5
7. Rothstein, Bo	Sam-fak	75,6	57. André, Carl	Nat-fak	23,3
8. Ericksson, Gudrun	Utbild-fak	73,7	58. Blomgren, Klas	SA	22,6
9. Holmgren, Jan	SA	67,9	59. Eriksson, Kristina	SA	22,5
10. Hohmann, Stefan	Nat-fak	66,8	60. Olofsson, Sven Olof	SA	22,5
11. Hansson, Gunnar	SA	63,9	61. Fagerberg, Björn	SA	22,1
12. Albertsson-Wikland, Kerstin	SA	62,1	62. Carlsson, Ulla	Sam-fak	21,6
13. Klemedtsson, Leif	Nat-fak	60,7	63. Wallin, Anders	SA	21,3
14. Nyström, Thomas	Nat-fak	58,2	64. Cooper, Robin	Hum-fak	21,1
15. Enerbäck, Sven	SA	57,7	65. Hjelm, Ulrika	Nat-fak	21,0
16. Campbell, Eleanor	Nat-fak	57,1	66. Pierre, Jon	Sam-fak	20,8
17. Lissner-Östlund, Lauren	SA	50,6	67. Bigsten, Arne M	Handels	20,6
18. Thomsen, Peter	SA	50,6	68. Haraldsson, Börje	SA	20,6
19. Jensen, Arne	Handels	49,3	69. Hultborn, Ragnar	SA	20,6
20. Svennerholm, Ann-Marie	SA	47,1	70. Gan, Li-Ming	SA	20,3
21. Dickson, Suzanne	SA	47,0	71. Hwang, Philip	Sam-fak	20,3
22. Bergö, Martin	SA	46,4	72. Carlsson, Peter	Nat-fak	19,9
23. Aronsson Forssell, Eva	SA	43,0	73. Eriksson, Anders	Hum-fak	19,9
24. Ohlsson, Claes	SA	42,3	74. Pedersen, Karsten	Nat-fak	19,4
25. Lötvall, Jan	SA	42,2	75. Funai, Keiko	SA	19,0
26. Bäckhed, Fredrik	SA	41,4	76. Söderpalm, Bo	SA	18,9
27. Torén, Kjell	SA	40,9	77. Schlyter, Ann	Sam-fak	18,4
28. Wold, Agnes	SA	40,3	78. Lindahl, Anders	SA	18,2
29. Hagberg, Mats	SA	40,0	79. Hulth, Stefan	Nat-fak	18,2
30. Lycke, Nils	SA	39,8	80. Förlin, Lars	Nat-fak	18,1
31. Woxenius, Johan	Handels	38,9	81. Hammarsten, Ola	SA	17,5
32. Hassellöv, Martin	Nat-fak	38,9	82. Åkerman, Johan	Nat-fak	17,3
33. Carlsson, Evert	Handels	37,2	83. Hallqvist, Mattias	Nat-fak	17,3
34. Stenlöf, Kaj	SA	36,7	84. Berglundh, Tord	SA	17,3
35. Stenman, Göran	SA	36,5	85. Gustafsson, Jan-Eric	Utbild-fak	17,2
36. Kristiansen, Kristian	Hum-fak	36,1	86. Gillberg, Christopher	SA	17,0
37. Sarner, Ulf	Konst-fak	36,0	87. Komitov, Lachezar	Nat-fak	17,0
38. Neutze, Richard	Nat-fak	35,7	88. Abrahamsson, Katarina	Nat-fak	17,0
39. Ektröm, Karin	Handels	31,4	89. Rosengren, Annika	SA	17,0
40. Björnsson, Björn Thrandur	Nat-fak	30,3	90. Granhag, Pär-Anders	Sam-fak	17,0
41. Stigebrandt, Anders	Nat-fak	29,8	91. Wiklund, Olof	SA	16,9
42. Petrusson, Ulf	Handels	29,2	92. Härenstam, Annika	Utbild-fak	16,8
43. Johnsson, Jörgen	Nat-fak	29,1	93. Helou, Khalil	SA	16,7
44. Larsson, Joakim	SA	28,8	94. Barregård, Lars	SA	16,7
45. Benson, Mikael	SA	28,1	95. Uv, Anne	SA	16,7
46. Hellstrand, Kristoffer	SA	27,4	96. Gustavsson, Bengt Gustaf	SA	16,4
47. Boholm, Åsa	Sam-fak	27,2	97. Cajvert, Lilja	Sam-fak	16,3
48. Willander, Magnus	Nat-fak	27,2	98. Hellström, Ann	SA	16,1
49. Eriksson, Elias	SA	27,1	99. Hall, Per	Nat-fak	15,8
50. Jacobsson, Lars	SA	26,9	100. Nilsson, Lennart	Sam-fak	15,7

I tabellen står SA för Sahlgrenska akademien, Nat-fak (Naturvetenskapliga fakulteten), Hum-fak (Humanistiska fakulteten), Handels (Handelshögskolan), Sam-fak (Samhällsvetenskapliga fakulteten), Utbild-fak (Utbildningsvetenskapliga fakulteten) och Konst-fak (Konstnärliga fakulteten).

Minst 100 000 kr för ett år i Göteborg

En informationsmässig mardröm! Så kallar Mats Edvardson det administratörsarbete som måste till för att hantera införandet av studieavgifter nästa höst.

Exakt vilka följderna blir för Göteborgs universitet är dock omöjligt att säga.

SVENSKA SKATTEBETALARE ska inte subventionera utländska studenter. Det var regeringens huvudskäl till beslutet att höstterminen 2011 införa avgifter för studerande från andra länder. Men avgiften gäller inte alla.

Studenter från EES-området, inklusive Schweiz, är undantagna, liksom de studenter som kommer genom något samarbetsavtal. De nya reglerna gäller bara så kallade "free-movers" som söker sig hit på eget initiativ från andra delar av världen. För Göteborgs universitet handlar det om cirka 1 000 personer som i huvudsak läser internationella masterprogram. Men att ta reda på exakt vilka studenter som ska betala och vilka som av olika skäl inte behöver göra det innebär ett snårigt utredningsarbete.

- DET HANDLAR BLAND annat om vilken typ av uppehållstillstånd man har, förklarar Mats Edvardson, chef på studentavdelningen. Eftersom vi aldrig tidigare tagit emot pengar från enskilda på det här sättet behövs också helt nya administrativa rutiner. Studenterna kommer exempelvis att behöva betala halva avgiften i förväg, sedan ska intyg skickas till Migrationsverket. Eftersom avgiften kommer att bygga på den statliga prislappen, plus kostnader för administration, service och marknadsföring, blir utbildningarna väldigt dyra för den enskilde.

De studenter som får betala ur egen ficka kommer dock inte att särbehandlas på något särskilt sätt, påpekar Mats Edvardson.

– En student är en student, samma regler gäller för alla. Vi kommer exempelvis inte att införa något speciellt sorts stöd för att dessa studenter ska klara sin utbildning, som det är i en del andra länder, utan vi utgår från att vuxna människor tar ansvar för sitt eget lärande.

Förutom studieavgift införs även en anmälningsavgift på cirka 1 000 kronor som VHS ska hantera.

NÄR DANMARK INFÖRDE ett liknande system för tre år sedan tappade man cirka hälften av sina utomeuropeiska studenter. Masterutbildningarna förlorade ännu fler, omkring 80 procent av dessa studenter. Att något liknande kommer att hända i Sverige tyder bland annat en undersökning som

Svenska institutet gjort. Den visade ett endast cirka 37 procent av de utomeuropeiska studenter som finns här idag, trodde att de skulle ha kommit hit även om de fått betala.

Just i år har det dock, enligt VHS, skett en fördubbling av antalet sökande till internationella utbildningar i landet.

– Det är ju sista chansen att slippa avgifter, förklarar Mats Edvardson. De som kommit in får också avsluta sina studier utan att betala, även om det skulle dra ut på tiden. Men de utländska studenter som söker till Göteborgs universitet i framtiden kommer att tillhöra helt andra grupper än de som finns här idag.

FÖR ATT KOMPENSERA det väntade studentbortfallet kommer regeringen att avsätta 30 miljoner kronor till ett nytt stipendiesystem för studenter i svenska biståndsländer. Det är Svenska institutet som ska hantera dessa ansökningar.

– Vi kommer att arbeta mer aktivt med både Erasmus Mundusprogrammet, som vänder sig till utvecklingsländer och med EU.

GÖTEBORGS UNIVERSITET räknar med att tappa ungefär 60 procent av de utomeuropeiska studenterna, berättar Kristina Johansson, budgetsamordnare vid universitetsledningens kansli.

– De nya reglerna innebär väldigt mycket extra arbete för universitetet. Vi är exempelvis skyldiga att prissätta samtliga kurser och program på grund- och avancerad nivå, även sådana som utländska studenter knappast kommer att söka. Och det arbetet måste vara klart innan jul eftersom priserna måste stå i kurskatalogen. Vi utgår ifrån statens prislappar vilket kanske är underligt med tanke på att de ju anses ligga för lågt. Vi måste också bygga upp tjänster för att ta emot betalning och förbättra mottagningen, kanske måste vi också erbjuda mer internationell karriärvägledning. Även om många av våra lärare är vana vid en internationell miljö är det möjligt att vi även måste erbjuda fler kurser i engelska för de utbytesstudenter som så önskar. Det skulle förstås även gynna de svenska studenterna.

EVA LUNDGREN

KURSAVGIFTER

Vid de flesta lärosäten i landet kommer avgifterna att ligga på cirka 90 000 kronor per år inom humaniora och samhällsvetenskap och på cirka 140 000 inom naturvetenskap. Medicin ligger något högre medan de konstnärliga utbildningarna ligger på runt 200 000 kronor eller mer. Teaterprogrammet vid Lunds universitet kommer exempelvis att kosta 400 000 kr.

Avgifterna slår hårt mot flera utbildningar

– Hur stora konsekvenserna blir vet vi inte än, men de kommer att bli kännbara, säger Jan Smith, dekan på IT-fakulteten. Där domineras flera program på masternivån av studenter från andra delar av världen.

Även institutionen för globala studier kommer att drabbas av färre studenter på masternivån.

AVGIFTER FÖR UTLÄNDSKA

studenter kommer att få stora konsekvenser för vissa fakulteter och institutioner. Ett exempel är institutionen för globala studier.

– För institutionen totalt betyder det kanske inte så mycket, förklarar biträdande prefekt Sylva Frisk. Men vi tror att våra internationella masterprogram kommer att tappa cirka 30 procent av sina studenter. För främst masterprogrammet i globala studier innebär det också att en viktig kvalitetsaspekt går förlorad. En av tankarna med utbildningen är just att studenter från olika delar av världen, som lever under helt skilda förutsättningar även här i Sverige, ska träffas och tvingas möta de fördomar som de kanske har om varandra.

ETT SÄTT ATT kompensera för bortfallet är att ta emot fler studerande från EES-området.

– Vi har redan märkt att det kommer alltfler sökande från Europa. Dessutom får vi fler studenter från övriga Sverige vilket jag tror beror på att Bolognasystemet nu börjar sätta sig. Många vill fortsätta på högre nivå istället för att kanske läsa ytterligare en grundkurs. Men om vi får studenter från Europa istället för Afrika och Asien kommer det att leda till en annorlunda inriktning på de berörda utbildningarna.

FÖR IT-FAKULTETEN, som har ett kandidatprogram och flera masterprogram med många utländska studenter, kommer

Jan Smith

avgifterna att få kännbara konsekvenser, menar dekan Jan Smith.

– Vi vet inte exakt hur många av våra studenter som kommer att beröras, bara att det är många och att de flesta förmodligen inte har möjlighet att betala. Vi kommer sannolikt att få ett ekonomiskt bortfall på flera miljoner. Men pengar är inte allt, vi är förstas också oroliga för att den internationella miljö som finns idag ska försvinna.

TVÅ MASTERPROGRAM, software engineering and management och master in communication, domineras helt av studenter från länder utanför EES.

– En åtgärd vi redan beslutat om är att samordna softwareprogrammet med motsvarande program på Chalmers. För övrigt hoppas vi locka fler europeiska studenter, något vi inte ansträngt oss med tidigare, eftersom vi inte haft problem med att fylla vår kvot. Vi tycker att vi har mycket att erbjuda men självklart känns situationen ändå ganska osäker.

ILLUSTRATION: MARIO BRANCAGLIONI

STUDIEAVGIFTER PER ÅR Jämförelser mellan olika lärosäten

	Humaniora/samhällsvetenskap	Naturvetenskap
Stockholms universitet	90 000	140 000
Lunds universitet	100 000	140 000
Uppsala universitet	80 000/100 000	120 000
Linköpings universitet	95 000	140 000
Göteborgs universitet	100 000	130 000

Avser grundnivå. Siffrorna från GU är preliminära.

HSM fyller fem år!

» HÖGSKOLAN FÖR scen och musik har firat femårsjubileum. Den 11 september spelade bland annat Den rörliga orkestern *100 meter unga artister* medan de förflyttade sig genom Brunnsparken, medan studenter och lärare bjöd på jazz, kammarmusik och världsmusik på tre olika scener i Nordstan.

GU först med 3D

» Göteborgs universitet blir först i landet, kanske rentav i hela världen, med att föreläsa med hjälp av avancerade 3D-animationer. Först ut blir matematik- och fysikstudenter som får se relativitetsteori illustrerad i 3D-teknik.

Kursansvarig är professor Ann-Marie Pendrill. Utrustningen har lånats in från HoloVis International i Storbritannien.

Ny organisation klar 2012

»Vi ska stå fria från påtryckningar«

Nu har universitetsstyrelsen ställt sig bakom det direktiv som ska leda arbetet mot en ny organisation. Den preliminära tidsplanen har spikats och en utredningsgrupp har bildats med Göran Bexell som ordförande.

OCH FORT SKA DET GÅ. Redan om ett par månader ska ett förslag presenteras. Ett beslut om den sannolikt största förändringen i universitetets historia tas i april nästa år.

– Ja, det är snabba ryck, medger rektor Pam Fredman. För mig är det viktigt att så snart som möjligt komma fram till ett resultat så att medarbetarna inte i onödan behöver sväva i ovisshet.

Pam Fredmans ambition är att förändringen ska vara genomförd vid utgången av 2012. Men det är inte ett absolut datum, själva genomförandet kan ta längre tid.

– Det kan betyda att det inte är hundra procent klart då, vi kan få finjustera i efterhand.

UTREDNINGSGRUPPEN leds av professor Göran Bexell, före detta rektor vid Lunds universitet och aktuell som utredare av Karolinska Institutets organisation. I gruppen ingår också Christina Rogestam, som bland annat varit förvaltningschef vid GU samt ordförande i Sahlgrenska akademins styrelse. Båda är väl insatta i den akademiska verksamheten och vet vilka förändringar som pågår i omvärlden, framhåller Pam Fredman.

– Under september och oktober gör de intervjuer med ett 60-tal medarbetare. Det handlar om forskningsledare, chefer på olika nivåer och andra nyckelpersoner som får ge sin syn på universitetets utveckling. En viktig fråga är hur den akademiska kollegialiteten ska värnas, så att vi står fria från ekonomiska och poli-

tiska påtryckningar samtidigt som vi anpassar oss till omvärlden.

PAM FREDMAN framhåller att det framför allt är tre svagheter som omorganisationen ska komma tillrätta med.

– För det första tas universitetets stora bredd inte tillräckligt tillvara på grund av olika administrativa hinder. För det andra har den långt gångna decentraliseringen inneburit stora fakultetsskillnader, vilket gjort det svårt för universitetet att fungera som en enad myndighet. För det tredje konstateras i direktivet att de tre nivåerna: institution, fakultet och det universitetsgemensamma, är oklara, vilket leder till onödigt dubbelarbete.

– Det viktigaste målet med omorganisationen är att skapa bättre villkor för utbildning och forskning samt stimulera gränsöverskridande samarbete. Men det finns också många yttre faktorer som påverkar. Omvärldens krav har aldrig varit större.

Varför genomförs omorganisationen just nu?

– Det här kommer inte som en blixtrån från en klar himmel utan är frågor som vi skrivit om tidigare, bland annat i forsknings- och utbildningsstrategin. Tidpunkten är rätt eftersom vi redan genomfört flera utredningar vars syfte är att belysa vår organisationskultur, bland annat inom personal- och grundutbildning. Dessutom vill vi ta tillvara den frihet som Autonomiutredningen leder till, som träder i kraft 1 januari 2011.

Ett mål med omorganisationen är att ta bort fakulteterna och ersätta dem med max fem områden. Är det inte svårt att ändra på en så traditionsbunden struktur som universitetet?

– Jo, men universitetet har alltid förändrats, fast vi inte tänker på det.

Pam Fredman

FOTO: JOHAN WINGBORG.

Vi måste agera som en enad myndighet, vi kan inte ha olika regler ..."

De fakulteter vi har idag har inte alltid funnits och nya ämnen uppstår medan gamla försvinner. Hela samhället är i ständig förändring, inte ens hemmiljön står still, det måste universitetet vara öppet för.

På vilket sätt ska man komma tillrätta med onödigt dubbelarbete?

– Det handlar om att ha rätt kompetens på rätt nivå, och att ansvar och befogenhet hänger ihop. Vi måste dessutom agera som en enad myndighet, vi kan inte ha olika regler beroende på var i organisationen man befinner sig. Och vi måste bli bättre på att ta tillvara de resurser vi har. Om man lägger mer ansvar och befogenheter på institutionerna kommer behovet av administration på fakultetsnivå att minska. Fokus där bör ligga på planering, samordning och uppföljning av forskning och utbildning.

Varför just fem områden, och inte två eller tio?

– Det vi har sagt är att det ska vara cirka fem områden, men inget är hugget i sten. Två tror jag dock är för lite och förslaget om max fem bottenar i att minska antalet för att det ska bli lättare att skapa samordning av vår verksamhet.

Hela arbetet ska präglas av öppenhet och inflytande, men exakt hur ska det gå till?

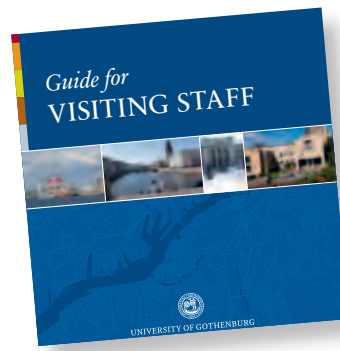
– De intervjuer som nu genomförs är mycket öppna och gruppen är fri att kalla vem de vill. Under hösten kommer det att bli en hearing dit alla medarbetare inbjuds. Men varje chef har också ansvar att se till att medarbetarna engageras. Exakt hur synpunkter ska förmedlas på nätet har vi ännu inte tagit ställning till.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

GU Journalen Now in English

» **GU JOURNALEN** har lanserat en speciell webbversion där ett urval artiklar presenteras på engelska. Första numret utkom före sommaren. Se mer på www.gu-journalen.gu.se

Guide for Visiting Staff

» **NU FINNS EN NY UPPLAGA** av denna broschyr som berättar det mesta besökare i Göteborg behöver veta. Här står bland annat hur kollektivtrafiken fungerar, hur man gör om man blir sjuk, samt tips och råd. Mer information finns på: www.gu.se/omuniversitetet/bestall_trycksaker

Både frihet och krav

Christina Rogestam om sitt nya uppdrag

Å ena sidan är universitetet en statlig myndighet med samma ansvar och regelverk som andra myndigheter. Å andra sidan är det en verksamhet som ska präglas av frihet och kreativitet.

– Svårigheten är att hitta en balans mellan dessa båda sidor, förklarar Christina Rogestam. Hon tillhör dem som ska utreda Göteborgs universitets organisation.

TILLSAMMANS MED Göran Bexell, tidigare rektor vid Lunds universitet, är hon i full färd med att intervjua ett sextiotal medarbetare om hur de ser på sitt lärosäte.

– Vi har kallat medarbetare och studenter inom alla områden och på alla nivåer, från chefer till anställda på institutionerna. Det är ett arbete som kommer att ta ungefär en månad. Det vi redan märkt är att olika personer har väldigt olika syn på sin arbetsplats, vilket inte är så konstigt. Göteborgs universitet är ju stort och brett med olika sorters verksamhet. Men så småningom kommer vi att få en bild av hur man ser på lärosätet idag och hur organisationen skulle kunna bli imorgon.

REDAN I APRIL nästa år väntas styrelsen fatta beslut om hur den nya organisationen ska se ut. Och tanken är att organisationsförändringen i princip ska vara genomförd 2012.

– Min erfarenhet är att det är bra att inte dra ut på saker och ting, säger Christina Rogestam. Det är viktigt att alla medarbetare vet vad som gäller, osäkerhet leder bara till oro. Sedan kanske själva implementeringen tar längre tid, men det är ett mindre problem.

Christina Rogestam

ETT SKÅL TILL ATT Göteborgs universitet genomför omorganisationen nu är de nya regler som träder i kraft i januari nästa år.

– Vissa krav kommer fortsatt att ställas på universitetet, som att det ska finnas rektor och styrelse. Beslut som kräver viss kvalificerad bedömning ska fattas kollegialt och studenterna har rätt till inflytande. Men i övrigt är det tänkt att lärosätena själva ska bestämma hur organisationen ska se ut. Den friheten är det viktigt att göra bästa möjliga av.

Högskolan är en speciell sektor som är svår att styra och leda, menar Christina Rogestam.

– Hade det funnits ett självklart svar på hur en bra organisation för ett framgångsrikt universitet ska se ut hade den varit genomförd för länge sedan. Men det är ett oerhört spännande och intressant uppdrag Göran Bexell och jag fått.

EVA LUNDGREN

5 frågor till ...

Kenneth Nyberg

NY ORDFÖRANDE
FÖR LÄRARUTBILDNINGSNÄMNDEN, LUN,
SOM FRÅN OCH MED 1 JULI ERSÄTTER UFL.

Vad är det för skillnad på UFL och LUN?

– Det handlar i nuläget främst om två skillnader: LUN har inte fakultetstatus, utan är ett organ på universitetsgemensam nivå med lärarrepresentanter som valts vid de olika nämnderna. Och det är inte LUN som fastställer kursplanerna i den nya lärarutbildningen, utan fakulteterna eller institutionerna. Men det är viktigt att påpeka att förändringen tills vidare inte gäller kurser i den nuvarande lärarutbildningen. För övrigt har LUN, i avvaktan på utredning av vissa ytterligare organisatoriska frågor, ungefär samma uppgifter och ansvar som UFL hade.

Vilken blir LUN:s viktigaste uppgift i höst?

– Den nya lärarutbildningen som träder i kraft om ett år. Det handlar bland annat om universitetets ansökan om examenstillstånd, där vi både måste planera utifrån förhoppningen att vi får alla tillstånd vi sökt, men också ha beredskap för eventuella överraskningar. Beslutet kommer 15 december. Men det sätt den nya lärarutbildningen genomdrivs på är djupt problematiskt, det har krävt enormt mycket arbete på alldeles för lite tid. Samtidigt med detta arbete måste vi också ägna oss åt den nuvarande lärarutbildningen som förstås ska hålla fortsatt god kvalitet. En nyckelfaktor för att LUN ska fungera bra är ett gott samarbete med fakulteter och institutioner, inte minst Utbildningsvetenskapliga fakulteten som i dagsläget står för ungefär hälften av våra uppdrag.

Vad innebär den nya lärarutbildningen?

– Man kan väl säga att den har många likheter med den utbildning som fanns fram till 2001. Istället för en enda examen blir det fyra: förskolläraryrkes-, grundskolläraryrkes-, yrkesläraryrkes- och ämnesläraryrkesexamen. Det så kallade allmänna utbildningsområdet (AUO) ersätts också av den utbildningsvetenskapliga kärnan (UK), som har vissa mer gemensamma inslag och vissa delar med tydligare vinkling mot den examen man riktat in sig på.

Skolan och lärarutbildningen utsätts ofta för kritik? Varför?

– Det handlar dels om en jättebransch, skolan är ju Sveriges största arbetsplats. Men vi har också stora förväntningar på att skolan ska lösa många samhälls- och kulturella problem. Alla har erfarenheter av skolan och även om det var länge sedan man gick där själv har man ändå synpunkter. Det är svårt att skapa en utbildning och en skola som alla är nöjda med. Även om kritiken ibland är schablonartad är det förstås viktigt att skolan diskuteras.

Kan du berätta om dig själv?

– Jag är universitetslektor vid institutionen för historiska studier och forskar bland annat om hur vetenskapligt resande fungerade som undervisnings- och forskningsmetod på 1700-talet. Min avhandling handlade om svenska resenärers Kinaskildringar. Jag tror att mitt nya uppdrag kommer att bli väldigt roligt, det innebär inte minst en fantastisk möjlighet att få träffa kollegor från andra delar av universitetet, något man tyvärr inte gör så ofta annars.

Missade du veckans Alltinget?

» **PROGRAMMET MED** kunskapspanelen från Göteborgs universitet sänds i P4 Göteborg torsdagar kl 10-12 men går också att lyssna på i efterhand på www.gu.se/alltinget.

Gunnar Svedbergs pris

» **MOTTAGARE AV** Gunnar Svedbergs pris 2010 är Emma Forsgren, Malin Antonsson och Sanna Björk. De får priset för att de gett lärarstudenter möjlighet till grundläggande röstvård genom att arrangera röstgrupper, ledda av logopedstudenter. Projektet har skapat kontakt mellan utbildningarna och gett båda grupperna förbättrade förutsättningar inför kommande arbetsliv.

Jubileumsfonden lever kvar!

Först kom beskedet att Jubileumsfonden skulle läggas ner. Men sedan att fonden lever vidare, åtminstone ett år till.

Förvirrande? Ja, det har varit flera turer om Jubileumsfondens framtid under de senaste månaderna.

JUBILEUMSFONDEN inrättades till universitetets 100-årsjubileum 1991. Sedan dess har anställda och studenter kunnat söka stipendier varje år och under åren har totalt 20 miljoner kronor delats ut.

Det var i början av juni i år som rektor fattade beslut att avveckla Jubileumsfonden och flytta över fondens medel till en nyinrättad stipendiefond för studenter från länder utanför Europa.

Detta innebar också att Jubileumsfondens råd upplöstes den 1 juli i år.

Men på vägen gick det lite väl snabbt.

– Vi gjorde fel och borde ha utrett frågan bättre innan vi fattade beslut, medger Peter Kim, chef på universitetsledningens kansli. Nu har vi i bästa samförstånd enats om att Jubileumsfonden ska finnas kvar minst ett år till.

FRÅN BÖRJAN VAR tanken att flytta över fondens medel som idag uppgår till totalt 7,5 miljoner till en stipendiefond som skulle användas för att subventionera kursavgifter för utomeuropeiska studenter. Minst två fonder får användas för specifika ändamål.

Mandattiden för Jubileumsfondens råd förlängs med ett år men under tiden ska vissa frågor utredas vidare. Därefter blir det ny prövning om verksamheten ska finnas kvar.

Varken Sture Allén, avgående ordförande, eller Gunnar Dahlström, en av fondens initiativtagare, vill kommentera ärendet.

ALLAN ERIKSSON

E-handel på hela universitetet

Effektivare och enklare, men framför allt en tidsbesparing för lärare och forskare. Så marknadsförs det nya projektet som döpts till ELIAS, Elektroniskt inköps- och avropssystem.

Konsekvensen blir färre, men mer kvalificerade, inköpare som ska serva fler.

STARTSKOTTET GICK förra året men det är först i höst som projektet drar i gång på allvar med flera informationskampanjer. Det nya inköpsystemet ska införas successivt men planen är att alla institutioner ska gå över senast 2012.

– Våra lärare och forskare ska ägna sig åt utbildning och forskning,

inte drunkna i administrativa sysslor som andra kan göra bättre, säger ekonomidirektör Lars Nilsson. Han refererar till en studie som gjorts med ett tiotal ledande forskare vid GU, som bekräftar bilden av att lärare och forskare är överbelastade med administrativt arbete, upplever sig göra "fel saker", är för hårt styrda av rutiner som de inte förstår och har för lite sammanhängande "kreativ tid".

BAKGRUNDEN ÄR ATT regeringen kräver att alla statliga myndigheter ska ha gått över till e-handel senast 2013. Från och med i sommar har Konkurrensverket fått ökad makt att syna hur myndigheter följer lagen om offentlig upphandling och kan utdöma böter på upp emot 10 miljoner kronor.

– Staten har tröttnat på att reglerna inte följs till punkt och pricka, förklarar Lars Nilsson. Det innebär

att vi inte längre kan tolerera att 10 procent köper produkter och tjänster ute på stan, i strid mot universitetets upphandlade ramavtal. Det motsvarar 130 miljoner, vilket är alldeles för mycket.

Samtidigt har Riksrevisionen kommit med en rad rekommendationer: att GU genomför en samordnad upphandling av vanliga varor och tjänster och skärper den interna styrningen. Dessutom föreslås en minskning av antalet personer som har rätt att beställa. Framför allt riktas kritik mot att det finns 300 personer vid GU som beställer utan att ha någon anställning.

DET ÄR INGA SMÅ SUMMOR det handlar om. Göteborgs universitet köper

veta vilka regler som gäller, säger Ulrica Carlsson.

En konsekvens av reformen är att antalet inköpare reduceras kraftigt, uppskattningsvis blir det 700–800 i framtiden. Men dessa personer ska få kvalificerad utbildning och stöd, är tanken.

FLERA INSTITUTIONER, exempelvis inom Sahlgrenska akademien, är redan i gång med att samla inköpen.

Sammantaget blir det mer ordning och reda, mindre fel och större kontroll med det nya inköpsystemet, påpekar Ulrica Carlsson.

Men det finns också pengar att tjäna: 2 procent genom förbättrade rutiner och bättre priser på inköp, enligt beräkningar som Lars Nilsson

varor och tjänster för 1,5 miljarder kronor per år, vilket motsvarar 30 procent av omsättningen.

Universitetet har redan gått över till elektronisk fakturahantering och nu är det dags för nästa steg, som täcker hela processen från beställning och leverans till faktura.

– Nu blir hela kedjan elektronisk, från ax till limpa, sammanfattar Ulrica Carlsson som är projektledare för ELIAS.

Idag har cirka 3 000 anställda ett så kallat beställar-id, alltså rätt att beställa varor och tjänster. Men enligt en webbenkät som gick ut i våras till alla beställare är det endast en fjärdedel som köper i någon större omfattning. Många beställer väldigt sällan, bara ett par gånger per år. Drygt 200 har aldrig gjort det.

– När man beställer så sällan eller aldrig gör det, är det inte lätt att komma ihåg hur man ska göra och

tagit fram. Det är 30 miljoner kronor på ett år.

– Vi har räknat medvetet lågt, det kan bli ännu mer. Vi kommer kanske inte att kunna banta personalstyrkan men det är pengar som kan komma till nytta inom utbildning och forskning.

En annan slutsats är att kontrollen ökar. I det nya systemet går det att sätta upp spärrar för vem som får beställa, vad som får beställas och för vilka belopp. Mindre frihet men fördelarna överväger, menar Lars Nilsson.

– Att köpa varor är ingen rättighet, utan vi har en skyldighet att förvalta skattebetalarnas pengar på bästa sätt. Den stora vinsten är att lärare och forskare får mer tid att göra vad de är bäst på.

ALLAN ERIKSSON

4400

» **SÅ MÅNGA BILDER** finns nu i GU:s bildbank. Gå till www.gu.se/bild

Allt-i-ett-kort

» **SÅ HÄR KOMMER DET** nya GU-kortet att se ut. Alla anställda och studenter kommer att få ett internt ID-kort som de ska kunna använda som passerkort, lånekort på UB och för utskrift och kopiering på hela universitetet.

Kortet kan hämtas på ett av de fem servicecentra som öppnar under året. Först ut är Humanisten som öppnar i oktober och sedan står Vasagatan 33 på tur.

Snart dags för Global week

En vecka av internationella möten

Jan Eliasson, Britt-Marie Mattsson och Sten Rylander kommer.

Till och med Hans Blix ska medverka.

Vad det gäller? Global week förstås!

FÖRELÄSNINGAR, SEMINARIER, paneldiskussioner och nätverkande, Global week, 15–19 november, består av ett fullmatat program för alla som är intresserade av internationella kontakter.

– Det handlar om att belysa den internationella verksamhet vi har vid universitet, förklarar Pernilla Danielsson, internationell koordinator vid universitetsledningens kansli. Universitetet har ju redan ett mångårigt internationellt utbyte på olika nivåer av såväl studenter som lärare och TA-personal. Det vi vill göra nu är att samla ihop så mycket som möjligt för att under en vecka visa upp Göteborgs universitet från sin bästa sida.

Tanken är att lärare, administratörer och studenter både vid Göteborgs universitet och vid våra olika partneruniversitet ska få möjlighet att diskutera gemensamma problem, lära av varandra men också under några dagar få umgås på ett avslappnat sätt. För finansiering av vistelsen kan gästerna söka Erasmus-staff-medel.

– Vi tror också att det kan vara lättare för våra medarbetare att avsätta några särskilda dagar för internationella kontakter, än att ta hand om kollegor som kommer hit på mer obestämda tider. Då har man ju ofta fullt upp med annat.

FÖRUTOM GEMENSAMMA aktiviteter har de internationella gästerna också möjlighet att komma med individuella önskemål. Det kan exempelvis handla om en lärare från ett partneruniversitet som vill delta i ett seminarium.

– Den som arbetar med studentrekrytering eller internationella frågor kanske vill träffa kollegor som gör ungefär samma sak här, förklarar Christina Kaspersen, internationell handläggare på studentavdelningen. I så fall försöker vi sy ihop ett program som passar önskemålen. Målsättningen är att våra gäster ska lära sig så mycket som möjligt om Göteborgs universitet och om hur vi arbetar med internationalisering så att de kan förmedla sina intryck vidare till intresserade vid det egna lärosätet.

DEN 18 NOVEMBER blir det internationell dag för studenterna på fakulteterna.

– På Handelshögskolan, liksom vid flera andra fakulteter, har vi haft en International day varje år sedan lång tid tillbaka, berättar Catharina Milkin, internationell koordinator vid Handelshögskolan. Men i år kommer dagen att ingå i Global week. Bland annat ska vi informera om hur det

Från vänster: Jan Eliasson, Sten Rylander och Hans Blix.

går till att studera vid några av våra partneruniversitet, både svenska och utländska studenter kommer att berätta om sina erfarenheter, och här kommer att finnas ansökningsmaterial och broschyrer.

Handelshögskolan bjuder också på öppna föreläsningar. Bland annat kommer Lars Danielsson, generalkonsul i Hong Kong och Macau, att berätta.

PROGRAMMET INNEHÅLLER också flera debatter om så skilda ämnen

som om kulturella fördomar, kärnkraft och utvecklingen i Zimbabwe. Och på torsdagen blir det global afton på Världskulturmuseet.

– Meningen är att Global week ska bli en årligt återkommande händelse, förklarar Pernilla Danielsson. Det handlar om att stärka Göteborgs universitets internationella profil och öka medarbetares och anställdas kunskap om alla möjligheter som finns att åka utomlands. Men tanken är också att öka intresset för globala frågor generellt och få i gång en debatt om vikten av internationalisering, både inom och utom universitetet.

Höjdpunkter ur programmet:

15 NOVEMBER: Rektor Pam Fredman öppnar Global week i universitetsaulan.

16 NOVEMBER: *The Challenge of Global Governance* – paneldebatt i universitetsaulan med Hans Blix, Jan Eliasson, Annika Söder samt Helena Lindholm Schulz. Moderator: Britt-Marie Mattsson
Paneldebatt om rankinglistor med bland annat Geoffrey Bolton.

Världskulturmuseet: Gothenburg Global Gala.

17 NOVEMBER: Symposium om Zimbabwe med ambassadör Sten Rylander. Internationell workshop om kärnkraftsfrågor på Handelshögskolan med Peter

Faross, Mats Ladeborn, Andrew Orrel och Tariq Rauf.

Tillkännagivande av finansiering inom The Global University Project.

Världskulturmuseet: Reseutställning och mingel.

Tal från årets två Göteborgspristagare: Ken Sherman från USA och opinionsbildaren Randall Arauz från Costa Rica.

18 NOVEMBER: International day vid varje fakultet.

Hållbarhetsdag för studenterna.

Studentmessa om hur det är att studera och arbeta utomlands.

Presentation från olika länder om studieavgiftssystemet.

Världskulturmuseet: *A world in motion*, föreläsning av Staffan Appelgren.

Världskulturmuseet: Utrikespolitiska föreningen undersöker och diskuterar fördomar om andra kulturer.

Internationellt symposium om Antibiotic Resistance med Andreas Heddini.

Global kväll med mingel och underhållning.

Mer information finns på: www.globalweek.gu.se

En släktforskare på spaning efter dolda fel

Efter träningen mådde den 27-årige mannen dåligt. Hans bror tillkallade hjälp. Plötsligt slutade mannens hjärta slå men då var ambulanspersonalen redan på plats. Hans liv gick att rädda, men hur kan hjärtat på en frisk ung man bara stanna så där?

Ett vävnadsprov gav svaret som också innebar upptäckten av en helt ny sjukdom.

BILDEN PÅ DATORN består av ett gåtfullt mönster i vitt och rosa. Men det är inte ett abstrakt konstverk jag ser utan ett vävnadsprov från en muskel. Något är konstigt med bilden. Att komma underfund med exakt vad det är, utgör grunden för professor Anders Oldfors forskning. Han är perfekt vid institutionen för biomedicin och forskar om muskelsjukdomar. Det handlar om ärftliga sjukdomar vilket innebär att hela släkter kan vara berörda.

Exempelvis den till synes helt friske 27-åringen, vad var det egentligen för fel på honom?

– När vi tittade på ett vävnadsprov från hans hjärta syntes det direkt att cellerna var onormala, och vi förstod att det måste vara en rubbning i ämnesomsättningen. Men vi hittade inga kända sjukdomar som passade in i mönstret.

En forskare måste ibland vara något av en detektiv. Fortsatta undersökningar visade att boven hade ett namn, glykogenin.

– Muskler lever i huvudsak på fett, förklarar Anders Oldfors. Men vid extra ansträngning behövs också socker som lagras upp med hjälp av just glykogenin. Men på grund av två förändringar i en gen, varav den ena hade ärvts från pappan och den andra från mamman, fungerade inte detta hos 27-åringen. Problemet med sockeromsättningen gjorde att hjärtat slutade slå.

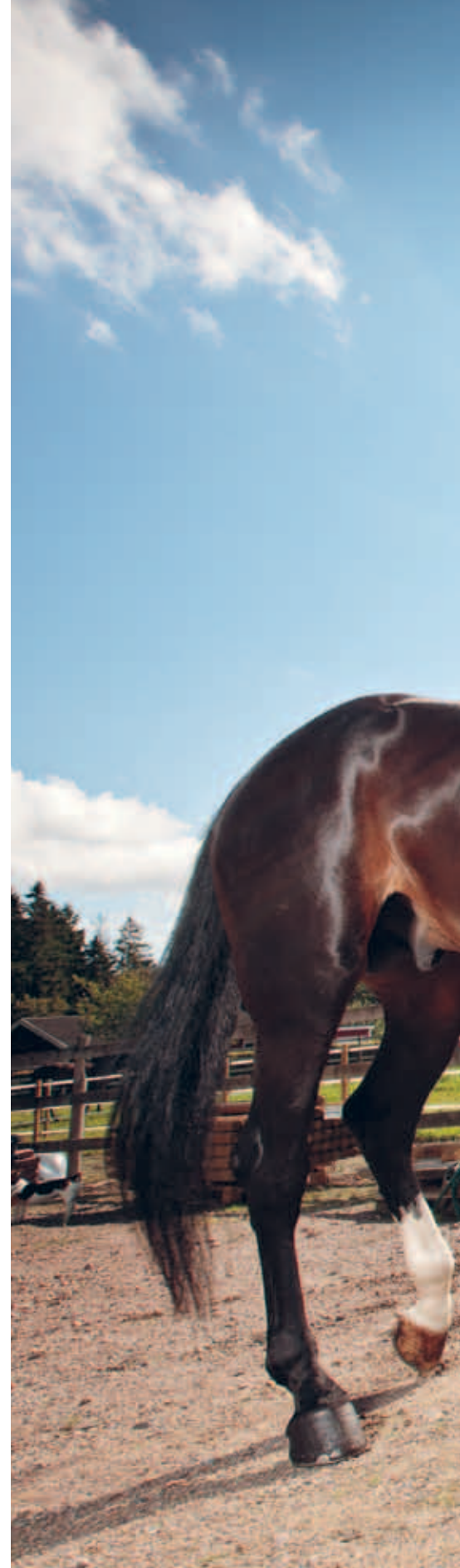
GLYKOGENIN är ett viktigt protein. Ändå är det förvånansvärt lite undersökt. Att plötsligt

hjärtstopp kan bero på en defekt i glykogeninet innebar alldeles ny kunskap. Upptäckten ledde till en publikation i den ansedda tidskriften *New England Journal of Medicine*. Men en annan fråga var hur en människa med ett så allvarligt fel kan leva ett fullständigt normalt liv, utan att ens lägga märke till att något är konstigt, innan hjärtat, utan förvarning, en dag bara stannar.

– Den 27-årige mannen var mycket aktiv och spelade bland annat innebandy. Han hade aldrig uppfattat sig som sjuk, bara märkt att han ofta blev trött fortare än sina kamrater. Så ytterligare en upptäckt vi gjorde var att muskelceller med en medfödd defekt bygger om sig och hittar andra sätt att komma åt energi. Och det här fungerar i normalfallet, men inte vid extra ansträngning.

DETEKTIVHISTORIEN OM den 27-årige mannen fick ett lyckligt slut. Boven kunde hittas och offret klarade sig och lever nu med en defibrillator inopererad i bröstet. Men förloppen kan också vara mer tragiska. Ett exempel är upptäckten av en liknande sjukdom för tre år sedan som började med att en tioårig pojke dog av plötsligt hjärtstillestånd på skolgården innan någon hann ingripa.

– Pojken undersöktes utan att läkarna lyckades komma fram till vad som varit fel på honom, berättar Anders Oldfors. Svaret fanns istället hos lillebror. Han kom till oss för utredning om en misstänkt ämnesomsättningsjukdom som

Vi hittade inga kända sjukdomar som passade in i mönstret.

Här framför hästen Henke. Anders Oldfors stora intresse är att föda upp hästar på gården i Vallda. Han har flera svenska halvblod.

gjorde att han inte klarade av större ansträngningar. Det visade sig att han och ett annat syskon saknade glykogen i musklerna. Samma fel hade lett till hjärtstopp hos storebror. Nu får syskonen betablockerare som skydd men exemplet visar vikten av att undersöka alla familjemedlemmar när det gäller genetiska sjukdomar.

HUR MÅNGA UNGA människor som lider av någon sjukdom som kan leda till plötsligt hjärtstopp vet man inte, förklarar Anders Oldfors.

– Det syns ofta inte på ett vanligt EKG och att göra stora hjärtutredningar på exempelvis alla killar och tjejer som spelar fotboll finns helt enkelt inte resurser till. Som tur är handlar det om ovan-

liga sjukdomar. En möjlighet är att rikta in sig på de familjer, eller släkter, där någon blivit sjuk.

Till de mer trevliga inslagen i Anders Oldfors forskning hör därför att åka på släkträffar, dricka kaffe och jämföra familjehistorier med varandra.

– Många patienter blir väldigt engagerade, de letar reda på avlägsna släktingar som de kanske aldrig har träffat, frågar ut äldre familjemedlemmar och hjälper till med att sammanställa hela släkträd. Det kan leda till spännande upptäckter, både för patienten och för oss forskare.

CIRKA EN SVENSK på 1 000 har en muskelsjukdom som är mer eller mindre handikappande.

– Men varje enskild sjukdom är sällsynt. Det

innebär att vi forskare måste arbeta internationellt, skapa nätverk och jämföra resultat från olika delar av världen. På grund av de senaste 25 årens stora framsteg inom molekylärbiologi har fler och fler sjukdomar kunnat diagnostiseras, vilket förstås är fantastiskt. En god behandling kräver tidig diagnos, för när muskulatur väl förtvinat kan den vara borta för alltid. Men forskningsframgångarna leder också till etiska svårigheter. Vill en tjugooåring veta att han kommer att bli allvarligt sjuk när han är fyrtio?

MÅNGA LÄNDER SATSAR betydligt mer på forskning om muskelsjukdomar än vad Sverige gör. Anders Oldfors gjorde exempelvis sin postdoktortjänst-

Gården med alla djur engagerar hela familjen: dottern Natalie, Anders, hustrun Ginger samt sonen Jonas.

göring i Paris på 1980-talet eftersom det då ännu inte fanns någon diagnostik i Göteborg. Men även om det finns mer resurser på annat håll i världen är arbetet vid Sahlgrenska akademien ändå speciellt.

– De flesta laboratorier har specialiserat sig på en särskild undersökningsmetod. Vissa tittar på prover i mikroskop, andra gör genanalyser eller undersöker kemiska samband. Vi gör alltihop i ett enda paket. Vi är dessutom kliniskt inriktade och har kontakt med patienterna. Det innebär att forskningen blir som en förlängd diagnostik. Och för mig är det viktigt att träffa patienten, få ett ansikte och förstå vem människan är bakom sjukdomen.

ANDERS OLDFORS HAR forskat om muskelsjukdomar i 20 år. Men han kommer inte från en läkarläkt.

– Pappa var köpman och hade ärvt sin fruktimportfirma av sin far. Han hade nog hellre velat göra något annat och var noga med att inte tvinga på sina barn sina egna ambitioner. Det var aldrig tal om att jag skulle ta över firman utan den såldes när han gick i pension. Min mamma var textillärare på Slöjdföreningen, som senare blev HDK. Hon lärde oss barn att samla lavar på sommaren för textilfärgning och någonstans har jag ett par vantar som jag stickat av ull som jag kardat och spunnit själv.

Hans faster heter Hjördis Oldfors och den som känner igen namnet har kanske en vas eller skål hemma som hon designat. Hon var nämligen formgivare vid Upsala-Ekeby på 1950-talet.

FÖRUTOM SITT ARBETE har Anders Oldfors ännu ett stort intresse, gården i Vallda.

– Jag gillar att arbeta i tidsbegränsade projekt

och är något av en byggare. När vi köpte gården för tjugo år sedan var den i stort behov av renovering. Bland annat visade sig väggarna i huvudbyggnaden vara tätade med tång, det mesta fick rivas, men en gammal vedspis finns kvar som en påminnelse om husets historia.

Men hans uppbyggarintresse gäller också gårdens alla hästar, ett tiotal svenska halvblod, som familjen äger, föder upp och, i de fall hästarna visar sig lämpliga, tävlar dressyr med. Hustrun Ginger har varit med i landslaget och även dottern Natalie har nått flera framgångar.

– Dressyr drar inte publik på samma sätt som hopptävlingar, men är väldigt fängslande för den som förstår svårigheterna, berättar Anders Oldfors. De ambitioner man har, hänger samman med vilka möjligheter hästarna ger, de måste testas noga så att man förstår vad de klarar av. Just nu har vi en väldigt fin fyråring, Henke, som särskilt Natalie ägnar extra mycket tid åt.

Och till våren hoppas familjen att två nya föl ska födas.

– Hästar har fascinerat människor över hela världen i alla tider, inte bara för att de är en ovärderlig hjälp i arbetet på gården, utan också för att de är så vackra, påpekar Anders Oldfors. De är ömtåliga djur som lätt går sönder, samtidigt som de kan bli gamla, uppemot 30 år. De blir ofta som älskade familjemedlemmar. Man skickar inte bort sin häst till slakt och man äter förstås inte kött från sina egna hästar. Även om jag själv inte rider så mycket längre trivs jag verkligen med livet på gården, med hästarna som måste släppas ut i hagen varje dag, hundarna som springer kring benen och en och annan katt i stallen.

ANDERS OLDFORS

Yrke: Prefekt vid institutionen för biomedicin, överläkare och professor i patologi.

Familj: Hustrun Ginger, barnen Natalie och Jonas, ett tiotal hästar, fyra hundar, några stallkatter.

Bor: På en gård i Vallda.

Intressen: Går en vecka i norska fjällen varje sommar tillsammans med sonen Jonas, annars hästar, tennis och segling. Tycker om att leva livet i olika projekt.

Det visste du inte: Anders Oldfors kan karda, spinna och sticka, något han lärt sig av sin mor som var textillärare på HDK.

Läser: Det mesta, senast *Konsten att vara snäll* av Stefan Einhorn.

Kopplar bäst av: På havet.

Stolt över: Mina medarbetare.

Värt att försvara: Frihet, i Sverige, i livet, på jobbet.

Upprörs över: Förutfattade meningar.

Blir glad av: Överraskningar (för det mesta).

GU Online 27 okt.

Tema: *Examination och bedömning*

Öppet hus på Handels den 27 oktober. Kom och besök seminarier och monstrar, diskutera och få svar på dina frågor! Monstrarna är öppna hela dagen. Några axplock ur programmet:

- Högskoleverket om rättssäker examination samt kvalitetsuppföljning av examensarbeten
- Digital examination och bedömning
- Workshops om lärares arbete med IT, examination och bedömning

Anmälan senast den 20 okt. • [Läs mer på www.pil.gu.se/guonline](http://www.pil.gu.se/guonline)

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Internationell administratörsmobilitet

Deadline
29 okt. 2010
kl. 12.00!

Inspiration? Utbyte av erfarenheter?

Möta kollegor ute i världen?

Sök pengar för administratörsutbyte!

GÖTEBORGS UNIVERSITET

www.gu.se/internationellmobilitet

Fackförbundet ST
Fackförbundet för alla
inom universitet och högskola

För mer information: www.st.org

MIN VÄSKA

CHRIS VON BORGSTEDE
är lärare och forskare
vid psykologiska institutionen

- Den här väskan har jag alltid med mig. Den är praktisk, rymlig och snygg. Och lätt att ta med sig överallt. Jag sitter ibland - på helger alltså - på kaféer och jobbar, mest för att komma ifrån för att kunna läsa, skriva och tänka i lugn och ro. Väskan köpte jag i en liten läder- och skoaffär i Stockholm för cirka tre år sedan, minns att den var jättedyr men det är fem års garanti på den. Väskan har precis allt det jag behöver. Jag brukar ha med mig min laptop, min nya lilla "darling", några forskningsartiklar, min gamla, omoderna Ericsson-mobil med ett sött litet Hello Kitty-smycke som pinglar och kalendern som jag inte skulle kunna klara mig utan.

- Jag är vanligtvis klädd i svart. Svart är den optimala färgen som passar till allt. Den signalerar mig. Jag vet inte riktigt varför, men

jag tycker att svart är den absolut snyggaste färgen, helt enkelt.

- Om jag får en liten stund över tar jag fram min stickning eller läser en bok. Just nu är det Sara Stridsbergs *Darling River* som gäller, en otäck berättelse inspirerad av Nabokovs klassiker *Lolita*. Riktigt bra.

- Den svarta plånboken med Hello Kitty-smycket köpte jag i Tokyo när jag var där förra året. Jag är väldigt fascinerad av Japan. Tycker om japansk mat, litteratur och konst. Jag gillar spänningen mellan å ena sidan det minimalistiska, återhållsamma estetiska formspråket och å andra sidan det kitschiga, de fantastiskt söta men helt galna Hello Kitty-prylarna. Jag var bara tvungen att gå till det fem våningar höga Hello Kitty-varuhuset. Tokyo är väldigt fascinerande. Tänk att det bor så många människor och ändå är det förvånansvärt tyst och rent. Jag skulle kunna bo där, åtminstone ett tag.

Berättat för **ALLAN ERIKSSON**

I VÄSKAN: bärbar dator, några forskningsartiklar, plånbok med Hello Kitty-smycke, almanacka, mobiltelefon, necessär, stickning (ska bli en sjal) och ett äpple

Nya konstnärliga doktorander

» **Konstnärliga fakultetens** utlysning av doktorand-tjänster gav ett rekordstort gensvar. Över 350 ansökningar kom in, många av exceptionellt hög klass. En klar majoritet av ansökningarna var inriktade mot den nyligen inrättade konstnärliga doktorsexamen. Nu har tio doktorander antagits, bland dem den kända filmregissören och psykoanalytikern Ingela Romare, författaren Mara Lee Gerdén och regissören, tonsättaren och dramaturgen Johan Petri. Elke Marhöfer och Lisa Tan ingår även i den nystartade nationella konstnärliga forskarskolan som leds av universiteten i Göteborg och Lund.

Bäst på affärsetik

» **Göteborgs universitet** är bäst i Sverige på forskning om samhällsansvar och affärsetik. Det slås fast i den nyligen publicerade amerikanska studien *Business Ethics Research: A Global Perspective* i Journal of Business Ethics. Utvärdering bygger på internationellt publicerad vetenskaplig forskning i de mest välansedda tidskrifterna inom fältet.

Långt ner på listan

» **GU hamnar på** plats 281 i den brittiska tidskriften Times Higher Educations årliga rankinglista över världens universitet.

Times Higher Education (THE) har de senaste sex åren publicerat en rankinglista över universitet från hela världen. 2009 låg universitetet högre upp på listan, på plats 185. Men eftersom THE i år, efter omfattande kritik av den gamla rankingmodellen, har byggt om sin modell går det inte att jämföra de olika resultaten bakåt i tiden.

Vad händer med våra städer?

» **Gentrifiering innebär** att gamla slitna arbetarkvarter rustas upp och förvandlas till attraktiva bostadsområden för dem som har råd. Nu blir det konferens om detta fenomen, arrangerat av Forum för Studier av Samtidskultur i samverkan med Urbanum, Göteborgs Stadsmuseum.

Tid: 29 oktober kl. 10-17, plats: Wilson flygeln, Göteborgs stadsmuseum.

Konferensen är gratis men föranmälan krävs. Kontakta: catharina.thorn@kultur.gu.se

Marin forskning hotad

Flera forskningsfartyg för gamla

Vad kommer det för nytt forskningsfartyg när drygt fyrtioåriga Skagerak avvecklats?

Kanske inget alls. Enligt ett förslag från Sjöfartsverket ska båten nämligen inte ersättas. Istället ska Göteborgs universitet dela fartyg med Fiskeriverket.

– Men det räcker knappast för våra behov, säger David Turner, som nu oroar sig för den marina forskningens framtid.

IDAG FINNS sex forsknings- och undersökningsfartyg på mer än 100 ton i Sverige. Av dessa är tre i så dåligt skick att de kommer att fasa ut inom en femårsperiod. Det handlar om Skagerak vid Göteborgs universitet, KBV 005 vid Umeå universitet samt Argos som används av Fiskeriverket och SMHI. Dessutom är ett av fartygen i stort behov av upprustning.

FÖR ATT FÅ ner kostnaderna och göra verksamheten så effektiv som möjligt har regeringen föreslagit att alla större forsknings- och utredningsfartyg ska samlas i ett enda statligt rederi, under Sjöfartsverkets ansvar. Det är också Sjöfartsverket som fått i uppdrag att reda ut hur ett sådant rederi skulle fungera och vilka behov olika myndigheter har. Bland annat har verket kommit fram till att en stor besparing kan göras just genom att avveckla Skagerak. Men det innebär inte att Göteborgs universitet kommer att få en ersättare av samma klass.

– NÄR VI UNDERSÖKT hur mycket olika fartyg nyttjas har vi kommit fram till att det går att vara mer effektiv, förklarar Tomas Årnell, Sjöfartsverkets rederichef. Fiskeriverket använder exempelvis Argos från september till mars men inte på sommaren. Då nyttjas fartyget istället av SMHI men de skulle kunna använda en mindre båt. Vårt förslag är alltså att det fartyg som ska ersätta Argos utrustas så att Fiskeriverket kan använda det på vintern och Göteborgs universitet på sommaren. Att GU sommartid får tillgång till ett hypermodernt forskningsfartyg borde inte innebära en försämring, utan en effektivisering.

Idén om ett statligt rederi ställer sig Göteborgs universitet bakom i det remissvar ledningen skickat till Näringsdepartementet.

– Vi har inget behov av att äga fartyg, säger David Turner, dekan på Naturvetenskapliga fakulteten. Men det är viktigt att vi får tillgång till en bra fartygsplattform för undervisning och forskning. Skagerak används 140 dagar per år och behovet kommer snarare att öka än minska. En förutsätt-

ning för att exempelvis kunna delta i EU-projekt tillsammans med andra länder är ofta att alla kan bidra med ett eget fartyg. Om vi måste dela fartyg kan detta bli svårt att planera in.

Idag används Argos av Fiskeriverket och SMHI för miljöövervakning och undersökning av fiskebestånd. Det innebär att fartyget går ut kanske 1-2 dagar varannan vecka för att mäta och göra upp tidsserier.

– MEN OM VI ska göra en längre expedition kanske vi behöver vara ute tio dagar i sträck, förklarar David Turner. Det finns risk att vi hamnar i en situation där ingen verksamhet egentligen passar in i tidsschemat.

Ett nytt fartyg som skulle ersätta Argos beräknas kosta cirka 400 miljoner kronor.

– Man skulle kunna tänka sig att rusta upp ett begagnat fartyg istället, men det blir i längden dyrare, menar Tomas Årnell. Med den rätta viljan tror jag att det går att använda resurserna på ett bättre sätt än idag.

Det är Näringsdepartementet som till slut fattar beslut. Det måste ske ganska snabbt. Varken Skagerak eller Argos har särskilt många år kvar.

– Om Sverige ska kunna behålla sin kapacitet för forskning och miljöövervakning till havs måste Göteborgs universitet ha tillgång till en modern flotta, menar David Turner. Det är ju de studenter vi utbildar nu som ska stå för det arbetet i framtiden.

EVA LUNDGREN

STIFTELSEN

Anna Ahrenbergs fond

för vetenskapliga m. fl. ändamål

Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m. fl. ändamål utlyser härmed stipendiemedel om 250 000 kronor för projekt inom det växande forskningsområdet biblioterapi. Genom stipendiet går stiftelsen vidare med sin satsning inom området Kultur och hälsa. Det aktuella stipendiet avser att finansiera studier av den roll litteraturläsning kan spela under sjukskrivning och rehabilitering. Mot bakgrund av frågeställningen kan samverkan mellan forskare från det litteraturvetenskapliga

och hälsovetenskapliga fältet vara relevant.

Stipendiemedlen kan sökas av forskare verksamma vid Göteborgs universitet. Företrädare ges till disputerade forskare. Ansökan skall vara stiftelsen tillhanda senast den 1 november. Till ansökan ska fogas en CV omfattande max 2 A4 sidor och en kortfattad beskrivning av studien. Beskrivningen kan innehålla följande rubriker: projektitel, syfte, projekttid, genomförande och avrap-

portering. Beskrivningen bör inte överstiga 3 A4-sidor. Upplysningar om stipendiet ges av professor Gunnel Hensing vid Socialmedicin, telefon 031-786 68 62 eller gunnel.hensing@socmed.gu.se

Ansökan skickas före den 1 november 2010 till Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m. fl. ändamål Danske Bank Stiftelseförvaltning Box 111 44 404 23 Göteborg

Demokrati på schemat

REPORTAGE

TEXT: BITTE INGEMANSSON

FOTO: GÖRAN LASSBO
& BITTE INGEMANSSON

Port Elizabeth ligger nästan längst ner på den afrikanska kontinenten. En miljonstad vid havet, Göteborgs partnerstad. Med några av landets bästa skolor men också med hundratusentals svarta arbetslösa i ändlösa kåkstäder.

I snart ett decennium har forskare, lärare och studenter från GU haft utbyte med universitetet i Port Elizabeth. Samarbetet fortsätter. ►

Mrs Odupe framför sin klass. Lärarna frågar, eleverna svarar. Standarden på skolorna varierar. Från de mest utrustade, till de allra enklaste, där i stort sett bara den svarta tavlan utgör undervisningsmaterial. Gemensamt är däremot att alla verkar gilla skolan.

DET SITTER EN så där 30 elever i det kala klassrummet. Alla prydliga. Väggarna är omålad cement, stolarna skrapar.

Det är kvävande hett under plåttaket. På planen framför skolan ligger bräddor, lite sten och annan bråte, pappersavfall och några kvarglömda rostiga järnrör. Utifrån hörs ljudet från en spade som stöter mot sten i den torra jorden. Inne i klassrummet är det tyst förutom när läraren Mrs Odupe ställer en fråga.

- Visst äter ni inte vitt ris?
- No, teacher! svarar alla i korus.
- Visst äter ni väl brunt ris?
- Yes, teacher!

Läraren försöker få eleverna medvetna om att brunt ris har positiva hälsoeffekter i jämförelse med vitt ris. Men vikten av att äta rätt är något eleverna ännu inte förstått till fullo.

EN KLASSRUMSSITUATION som verkar vara just de där tusen milen från ett klassrum i Sverige.

– Det här bygger på en tradition som är annorlunda än vår, kanske har det att göra med att undervisningsspråket är engelska, som inte är elevernas hemspråk. Att upprepa kan vara ett sätt att memorera nyckelmeningar, säger Clas Olander, som

är universitetslektor vid institutionen för pedagogik och pedagogisk profession. Tillsammans med kollegan professor Göran Lassbo är han här för att lyssna på dialogen i klassrummet. Nu sitter de med på lektionen i naturkunskap i klass 6 och noterar hur läraren ställer frågor, hur eleverna svarar, om det sker någon interaktion.

– Vi är intresserade av klassrumsinteraktion, hur elever och lärare kommunicerar och bygger ett mer utforskande och sonderande samtal, säger Göran Lassbo.

Hur många röster är det som hörs? På vilket sätt är eleverna med? Svarar de alltid i korus som i exemplet ovan, eller formuleras frågor?

DET HELA ÄR EN DEL i ett stort forskningsprojekt på ämnet ”science literacy”, som handlar om förmågan att tillgodogöra sig naturvetenskaplig kunskap, till skillnad från ”indigenous knowledge”, som är mer ett vardagskunnande, det man har med sig hemifrån.

Forskningsledare i projektet är Paul Webb från Nelson Mandela Metropolitan University (NMMU) i Port Elizabeth, Sydafrika. Han har i flera år forskat på området och skrivit flera böcker i ämnet och är också verksam inom lärarnas fortbildning.

Det finns stora brister i ämnet naturkunskap i Sydafrika, liksom för övrigt i Sverige.

Benjamin Knutsson

ATT DET FINNS stora brister i ämnet naturkunskap i Sydafrika, liksom för övrigt i Sverige och på många andra ställen i världen, är allmänt känt, påpekar Göran Lassbo. Varför är det så? Var brister det? Det är några frågetecken som forsknings-samarbetet ska försöka räta ut. En del forskning utgår ifrån att eleverna måste kunna integrera kunskaperna i sitt vardagskunnande. Samma forskning säger att detta fordrar en demokratisk situation, där eleverna får tänka själva.

Paul Webb är speciellt intresserad av vad som sker när undervisningen äger rum på ett språk som inte är elevernas modersmål. I Port Elizabeth har de flesta xhosa

som sitt första språk, medan undervisningen är på engelska.

I Sverige har vi en liknande situation i invandratäta skolor, där undervisningen inte sker på elevernas hemspråk.

– Fokus i vårt samverkansprojekt är ett antal workshoppar på olika teman inom området ”science literacy in the students second language”. Projektgrupperna kommer därför att träffas varannan gång i Port Elizabeth, varannan i Göteborg, berättar Göran Lassbo.

Att vi är i Port Elizabeth är inte en slump. Under åtta år har institutionen för pedagogik och didaktik haft ett samarbete med NMMU genom det så kallade Linnaeus-Palme-programmet: ett Sidafinansierat utbytesprogram för lärare och studenter, riktat till utvecklingsländer.

PORT ELIZABETH, eller som kommunen egentligen heter idag, Nelson Mandela Bay Municipality, ligger längs med Indiska oceanen. Året om sköljer de ljumma vågorna upp på sandstränderna. Hela kuststräckan är ett surfarnas paradys. Sedan 2000 är detta också Göteborgs partnerstad vilket innebär att det finns ett samarbete kring stadsplanering, ungdomsmottagning och kultur, förutom kring högre utbildning. Nära vattnet ligger villaområden med trädgårdar prunkande av rosor och hibiskus bakom höga murar. Den övervägande majoriteten av den svarta fattiga befolkningen, som utgör 80 procent, bor i kåkstäder. Den största, Motherwell, kom till på 1980-talet under apartheid då den svarta befolkningen växte mycket snabbt. I Motherwell ligger skjulen i rad efter rad, kilometer efter kilometer. De stora gatorna byggdes breda nog för att pansarfordon skulle kunna komma fram, om eller när befolkningen gjorde uppror mot de vidriga förhållandena. I stora delar av området fanns till för sju år sedan inte ens elektricitet. Arbetslösheten är skyhögt bland den svarta befolkningen. Den ekonomiska krisen har slagit mycket hårt på den afrikanska kontinenten och stans traditionella näringsgrenar är i kris. I runda tal är det 6 procent som betalar skatt.

I DEN HÄR MILJÖN ska den svenska erfarenheten möta den sydafrikanska.

Projektet ska pågå i tre år. Clas Olander, Göran Lassbo och professor Åke Ingermann är från Sverige. Från Sydafrika är det förutom Paul Webb ytterligare tre forskare och 17 000 elever och 466 lärare som deltar. De svenska forskarnas kunskaper i pedagogiska teorier ska korsbefruktas med den mångfald av erfarenhet som lärarna i Sydafrika har.

– Science literacy innehåller en aspekt av demokrati. Det vi lär oss i skolan är inte till för skolan eller för stunden. Det ska inte vara en utantilläxa. Det ska vara en hjälp

att i framtiden fatta beslut som demokratiska medborgare, säger Clas Olander.

Efter 15 års erfarenhet i läraryrket är det hans fasta övertygelse att det goda samtalet, där elevernas frågor leder till ett ökat ifrågasättande och därmed nya kunskaper, är en överlägsen undervisningsmetod.

Trots de till synes stora skillnaderna i de båda skolvärldarna, den svenska och den sydafrikanska, finns det flera gemensamma frågeställningar.

– Det är en intressant process som pågår i Sydafrika, där man försöker bygga en demokrati. Vi i Sverige lever redan i en, som vi ofta tar för given, men vilka är fälorerna och hur förebygger vi segregation?

Det här är några frågor som Clas Olander och de andra forskarna bygger in i sitt arbete, och som motiverar deras fortsatta forskning och utbyte med Nelson Mandela Metropolitan University och skolorna i området.

Sydafrika är inte bara solnedgångar och våldtäkter. Här liksom överallt annars finns en mångfasetterad vardag.

Beniamin Knutsson vill ge sina studenter chans att se ett dynamiskt och komplext samhälle och förlägger därför fältstudier till Port Elizabeth.

– Det ger perspektiv på vårt eget samhälle.

BENIAMIN KNUTSSON är doktorand och lärare på institutionen för pedagogik

Sabina Franzén läser till gymnasielärare.

och didaktik. I våras var han arrangör och handledare på plats när de tre lärarstudenterna Therése Dahlin, Jennie Axelsson och Sabina Franzén reste till Port Elizabeth för att göra en fältstudie inför sitt projektarbete.

Therése Dahlin och Jennie Axelsson studerar till lärare för yngre åldrar och Sabina Franzén till gymnasielärare i psykologi och svenska. Sex skolor i olika områden valdes för studien: några landsbygdsskolor, en skola centralt i Port Elizabeth. Den centrala skolan har tidigare varit en vit skola, men idag finns färgade och svarta barn där. I kåkstadsskolan går enbart svarta elever.

Clas Olander och Göran Lassbo på plats i Port Elizabeth. Efter flera års samarbete med universitetet där, efter åtskilliga gästföreläsningsperioder och forsknings-samarbeten, har Göran Lassbo skaffat en lägenhet i stan.

Det vi lär oss i skolan ska vara en hjälp att i framtiden fatta beslut som demokratiska medborgare.

– Fältstudien skulle undersöka om synen på framtiden skiljer sig åt mellan eleverna i de resurssvaga skolorna jämfört med de resursstarka, berättar Jennie.

I DEN FÖRE DETTA vita skolan fanns alla möjliga tekniska hjälpmedel medan det mesta i den vägen saknades i kåkstadsskolan. Trots detta märkte inte studenterna någon skillnad i nivån på undervisningen mellan de olika skolorna.

Den stora skillnaden är barnens vardagliga omgivningar och förutsättningar. Många barn från kåkstäderna lämnar aldrig sitt bostadsområde.

– Hur formas de här barnens föreställningar jämfört med de barn som tillbringar varje helg på stranden, och som kan ta sig till platser och städer långt från Port Elizabeth? undrar Therése Dahlin.

Hur inverkar elevernas föreställningar på deras förmåga att ta till sig kunskap? Det är något att tänka mer på, menar studenterna.

Under de år Linnaeus-Palme-programmet pågick etablerades en mängd kontakter med lärare och skolor i området. Beniamin Knutsson ser som sin roll att vidareutveckla relationerna och bygga vidare nu när Linnaeus-Palme-programmet är avslutat, och han räknar med att fortsätta verksamheten med fältstudier förlagda till Port Elizabeth.

Han har själv studerat och forskat i flera länder i Afrika och är trött på den stereotypa bilden av Afrika som en kontinent fylld av konflikter och katastrofer, alternativt solnedgångar och safari.

– Att ge studenterna möjligheter att möta olika delar av det sydafrikanska samhället och skolsystemet är värdefullt och bidrar till en större förståelse av både landet de besöker och vår egen tillvaro.

Det är inte alltid som studiebesök fungerar så, påpekar Beniamin Knutsson. I värsta fall kan dessa tvärtom förstärka fördomar då studiebesöken bara går till utsatta och drabbade områden.

– Det är inte samma sak som att blunda för problem och orättvisor.

Miljöoptimist i kamp mot etablerade sanningar

Allt blir bara bättre och bättre, säger Gösta Walin, nybliven hedersdoktor vid University of Dundee. Fattigdom och sjukdomar minskar, kunskap sprids till allt fler människor, luft och vatten blir renare.

Klimathot och överbefolkning då?

– Skrämselpropaganda! Konstigt nog vill folk tro att hela världen snart kommer att gå under.

GÖSTA WALIN HAR många titlar att välja på. Han är civilingenjör, doktor i teoretisk fysik, professor emeritus i oceanografi samt instiftare av Leo-priset, en utmärkelse som går till personer som vågar ifrågasätta allmänt accepterade föreställningar. Det är främst för sin forskning inom strömningsmekanik som han blivit hedersdoktor, men även för sitt engagemang i energi- och miljöpolitiska frågor samt för att han utvecklat teknik för bekämpning av oljeutsläpp till havs.

Han har fullt med spännande bilder från Skottland att visa upp, både på hur han högtidligen blir bankad i huvudet med en stav och hur han blir behängd med kappa och huvudbonad i blått och guld.

– Mottagandet var verkligen generöst och hedrande! Min fru och jag fick bo på traktens finaste hotell, Old Course, i golfparadiset St. Andrews. Vi disponerade bil med chaufför och kunde åka ut på sightseeing i omgivningarna. Själva ceremonin var högtidlig med bland annat ett tio minuter långt tal till min ära.

MEN EGENTLIGEN är det helt andra saker Gösta Walin vill prata om.

Överbefolkning till exempel.

– Ända sedan den amerikanske forskaren Paul Erlich 1968 publicerade boken *The Population Bomb* har den etablerade sanningen varit att de finns för mycket folk här på jorden, och att detta kommer att leda till svält och misär. Tja, idag är vi 6,7 miljarder människor och allt färre dör av svält och umbäranden. Sanningen är nämligen den motsatta, att människan själv är den största resurs som finns och att

vi lyckats lösa allt fler problem. Men det konstiga är att varje gång det visat sig att Paul Erlich haft fel har han belönats med ytterligare ett pris.

GÖSTA WALIN ÄR VAN vid att kallas motvalls-gubbe. Det kan handla om kväve-rening i Östersjön som han menar i bästa fall är oskadligt eller om kolesterolets allmänna farlighet, som han inte tror på.

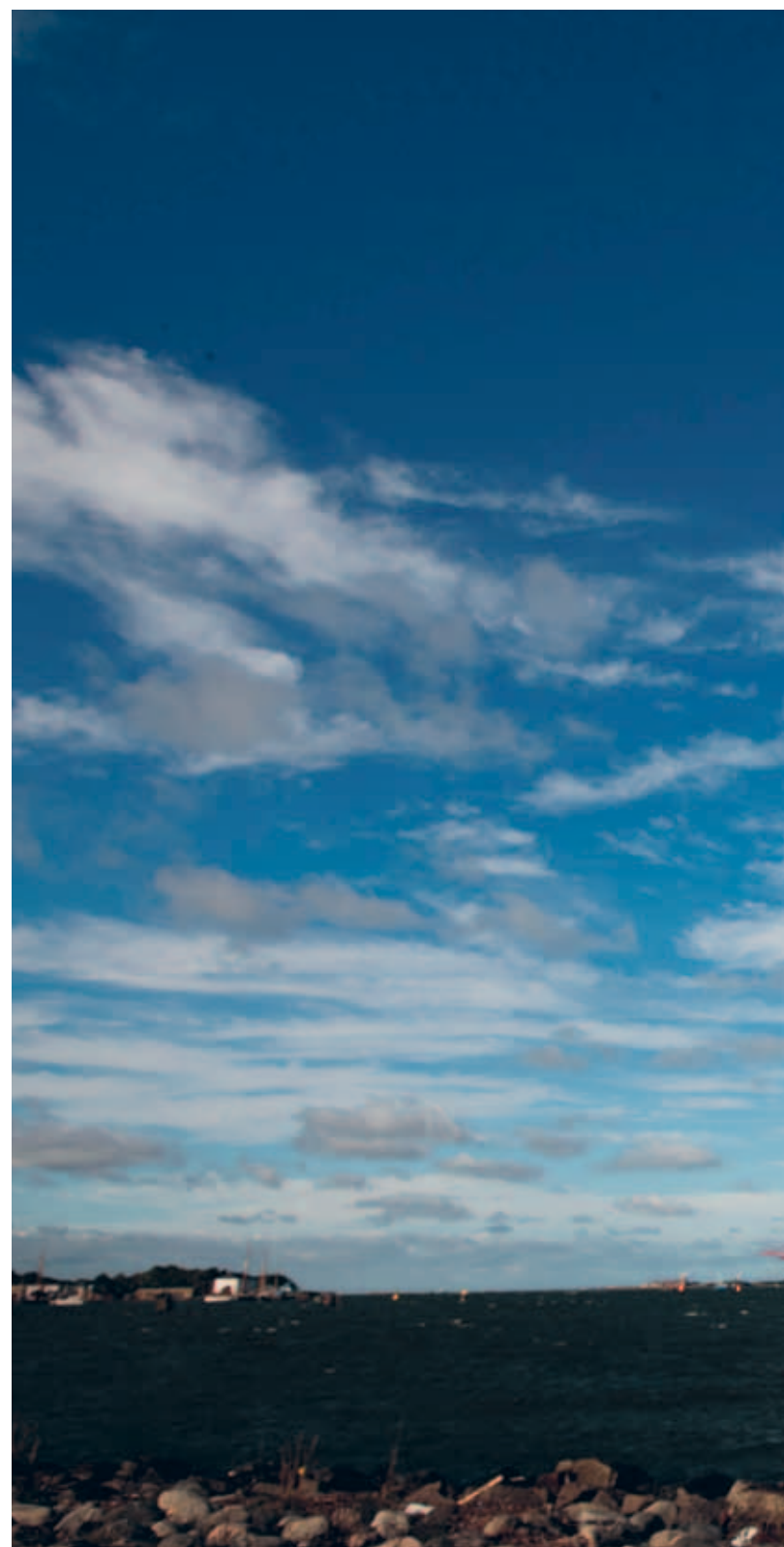
Han är dessutom emot kärnkraft men på ett sätt som gör att han blir ignorerad av meningsmotståndare och illa omtyckt av andra som också ogillar den.

– Jag tycker att miljörelsen går sina motståndares ärenden när de påstår att vi måste dra åt svångremmen för att klara oss utan kärnkraft. Det är ju detsamma som att medge att den egentligen behövs. Istället borde vi införa högre elpriser vilket skulle ge bättre ekonomi och lägre elförbrukning. Vi har nämligen gott om el, något jag bland annat diskuterat i boken *Energikrisen – en bluff?* Den kom ut 1973, det råkade vara samtidigt som den första oljekrisen, så tidpunkten var väl inte så väl vald. Men det som står där stämmer i huvudsak fortfarande.

ISTÄLLET FÖR KÄRNKRAFT kan vi fortsätta använda olja och kol, menar Gösta Walin.

– De fossila bränslena är en gåva till människan. Det är de som möjliggjort de väldiga framsteg vi gjort de senaste 200 åren.

Att många forskare inom miljöområdet menar att växthusgaserna kommer att leda till ett varmare klimat bekymrar inte Gösta Walin.

**De fossila
bränslena är
en gåva till
människan.**

– Jordens medeltemperatur har höjts cirka en halv grad på 150 år av orsaker som vi inte vet något om, men kanske beror det på växthusgaserna. Om vi faktiskt håller på att få ett varmare klimat kommer det inte att innebära fler, utan färre naturkatastrofer, eftersom oväder ofta beror på temperaturskillnader. Ett jämnare klimat är fördelaktigt på många sätt.

Mer koldioxid i atmosfären innebär istället mer växtlighet, förklarar Gösta Walin.

– Mycket koldioxid gör också att växterna klarar sig med mindre vatten. Det betyder större skördar och krympande öknar, inte minst i den fattiga världen.

20 kronor

» **Så mycket kostar** föreställningar och konserter som arrangeras av Högskolan för scen och musik på Artisten, om inte annat anges. 9–10 oktober avgörs exempelvis den största tävlingen för unga musiker i Sverige, Ljunggrenska tävlingen. Veckan därpå är det dags för möte mellan Lucia, Pajazzo och flera andra av operahistoriens mest kända gestalter. Den 13 oktober spelar studenter på improvisationsutbildningen musik av John Lennon och den 14 oktober är det dags för queerdans.

Mer information finns på:
www.hsm.gu.se

Vill du veta mer om Ryssland?

» **Ekonomihistorikern** Lennart Samuelson har studerat ekonomiska och militära arkiv i Moskva och bland annat skrivit om kollektiviseringen av jordbruket på 1930-talet och Gulaglägrens roll i den sovjetiska ekonomin. I höst håller han en öppen föreläsningsserie i lilla hörsalen på Humanisten som ser ut så här:

19 oktober: Att arbeta i ryska arkiv

24 november: Mediebilden av Sovjetunionen

14 december: Sovjetregimens strategiska målsättningar

Samtliga föreläsningar pågår 15:00–17:00.

Lennart Samuelsson är gästprofessor vid Humanistiska fakulteten läsåret 2010–2011.

Utmärkelser till Albrektsson

» **PROFESSOR** Tomas Albrektsson, professor vid institutet för de kliniska vetenskaperna, har under 2010 fått flera internationella hedersuppdrag. Han har utnämnts till hedersmedlem av både Association Osseointegration Nordeste i Brasilien och av Italian Society for Osseointegration. Han har även, som enda svenska läkare, fått ett Honorary Fellowship i Dental surgery och blivit ledamot av Royal College of Physicians and Surgeons of Glasgow.

Tomas Albrektsson forskar om hur implantat läker in i kroppen, exempelvis inom odontologi, ortopedkirurgi, öronkirurgi och kärlkirurgi.

Gösta Walin tror inte på forskarnas larmrapporter om temperaturhöjningar och överbefolkning.

FOTO: JOHAN WINGBORG

OM ALLT BARA BLIR bättre, varför får vi då ständigt nyheter om hur illa ställt det är i världen?

– Dels beror det på lättja. Det känns på något sätt lugnande när allt går åt pipan, det betyder ju att man lika gärna kan ligga kvar på soffan. Dels är skrämself-propaganda ett bra sätt att göra karriär på. Bert Bolin fick exempelvis inrätta ett helt FN-organ, IPCC, på grund av sina teorier om farliga temperaturhöjningar. Men jag tror också att det beror på att våra politiker gillar att styra och ställa: om allting fungerar väl finns det ju ingen anledning att kontrollera och reglera. ”Klimathotet” är ett av de starkaste vap-

nen i EU-koryféernas strävan efter överstatlighet.

Överbefolkningsproblematiken och klimathotet har en sak gemensamt: det är den fattiga världen som anses behöva begränsa sin befolkning och förväntas utvecklas utan hjälp av fossila bränslen.

– Den verkliga konsekvensen blir att man hindrar dessa länder från att gå framåt, menar Gösta Walin. Men i längden är detta dömt att misslyckas. Vi kan varken stoppa Indien eller Kina från att använda alla de resurser de har. Och samma sak gäller förstås även andra utvecklingsländer.

EVA LUNDGREN

Olika villkor för doktorander

Målet att skapa likvärdiga villkor för utbildning på forskarnivå tas fortfarande inte på allvar!

I SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA fakultetens strategiska plan formuleras följande mål vad gäller villkoren för utbildning på forskarnivå: "Doktorander vid fakulteten ska ha likvärdiga förutsättningar för sina studier." Samhällsvetenskapliga fakultetens doktorandråd (SDR) har därför för andra gången genomfört en arbetsmiljöenkät bland institutionernas doktorandgrupper för att kontrollera likvärdigheten på fakultetens olika forskarutbildningar. Resultatet visar beklämmande nog inte på någon faktisk förbättring jämfört med första gången enkäten genomfördes 2008. Konsekvensen av detta är att doktoranderna vid fakulteten fortfarande har väldigt olika förutsättningar att lyckas med sin forskarutbildning och därmed helt olika möjligheter att meritera sig inom akademien eller för en bredare arbetsmarknad. SDR kräver därför att Samfak omedelbart vidtar adekvata åtgärder för att uppnå det egna målet om likvärdiga villkor. Kontrollsystem och nyckeltalsvrängeri räcker inte eller är direkt kontraproduktiva, menar vi. I stället bör tydliga ekonomiska incitament eller organisationsstrukturer byggas om för att möjliggöra åtgärder som främjar en god kvalitet och arbetsmiljö i forskarutbildningen. En lärdom som också sedan kan bli en del i byggandet av Göteborgs universitets nya organisation.

SDR:s jämförelse täcker fyra områden: anställning och representa-

tion, fysisk arbetsmiljö, utbildning samt institutionstjänstgöring, och är genomförd vårterminen 2010. Undersökningen involverar samtliga institutioner utom JMG, då doktoranderna där inte finns representerade i SDR. På SDR:s hemsida kan man läsa mer om den jämförelse som gjorts: (www.samfak.gu.se/utbildning/student_doktorand/doktorandrad/).

JÄMFÖRELSEN AVSLÖJAR flera exempel på väsentliga skillnader mellan institutionerna, precis som förra gången. Förvaltningshögskolan och statsvetenskapliga institutionen visar prov på arbetsgivaransvar genom att anställa samtliga doktorander från första dagen, medan övriga institutioner låter sina doktorander i varierande omfattning inleda sitt arbete utan vare sig lön eller arbetsrättsliga rättigheter som de anställda kollegerna åtnjuter. Jämförelsen visar också att inte ens hälften av institutionerna anser det viktigt att bidra till doktorandernas möjlighet att delta på internationella konferenser. När det gäller kursutbud, finns det fortfarande institutioner som inte når upp till att erbjuda sina doktorander ens 30 hp kurser på forskarnivå trots tydliga krav från fakulteten. Beträffande den fysiska arbetsmiljön visar undersökningen att doktoranderna på samtliga institutioner – utom Förvaltningshögskolan – tvingas dela rum. Likaså är det enbart denna institution där doktorander bereds full tillgång till, och vetskaper om, företagshälsövarlden.

På de institutioner som har utländ-

ska doktorander är det också tydligt att dessa inte bereds möjlighet till delaktighet i verksamheten på lika villkor som svensktalande. Det är naturligtvis oacceptabelt. Väljer institutionen att ha icke-svenskspråkiga doktorander måste man också ta ansvar för att dessa kan delta i verksamheten på lika villkor vilket också konstaterats av rektor i handlingsplanen för språkfrågor (Dnr. A 11 1171/07).

SDR KONSTATERAR att fakultetens mål om likvärdiga villkor inte tagits på allvar och att SDR har svårt att se den strategiska planens funktion om den inte beaktas i verksamheten. Istället har fokus under dessa två år helt varit på att utveckla ett krångligt system för kvalitetskontroll. Vi menar att forskarutbildningen på Samfak fortfarande på många punkter inte lever upp till de mest grundläggande behoven hos dagens forskarstuderande. Behovet av en fast anställning med lön att leva på, till exempel, eller att det ska finnas ett kursutbud tillgängligt för de forskarstuderande.

IDAG SÄTTER EN pressad ekonomisk situation för institutionerna istället det ekonomiskt återhållsamma framför allt annat, och då är grundläggande arbetsmiljöfrågor ointressanta. Den underfinansierade forskarutbildningen riskerar istället att handla om hur det kan antas så många som möjligt till en så liten kostnad som möjligt och samtidigt upprätthålla ett antal nyckeltal (Dnr. G 213 1153/08). Incitament, ekonomiska eller andra, för att åtgärda de grundläggande pro-

blem som uppmärksammas saknas. Det finns ett påtagligt hot om försämringar i den faktiska fysiska och psykosociala arbetsmiljön när kvantitativt orienterade nyckeltal ställs mot en resursfördelning som sker på helt andra grunder. SDR konstaterar däri-genom att det arbete fakulteten lagt ner på att bygga upp system för att kontrollera kvaliteten i forskarutbildningen på institutionerna inte tycks ha någon direkt effekt i doktorandernas vardag eftersom inte ens de saker som fakulteten själv anser nödvändigt faktiskt uppfylls.

VÅR SAMMANSTÄLLNING visar att det krävs andra verktyg för att styra institutionerna mot likvärdighet och god kvalitet än de nuvarande. SDR hoppas nu att Samfak väljer andra vägar och tänker nytt tillsammans med de andra fakulteterna. Framför allt bör fakulteten i kommande budgetarbete se över möjligheterna att tydligt villkora anslag med utgångspunkt i de faktiska kostnader som uppstår i samband med att skapa likvärdiga och goda villkor för utbildning på forskarnivå. Att belöna de institutioner som har gett doktoranderna de mest grundläggande rättigheterna, i form av en lön att leva på, är ett exempel på något som borde vara en självklarhet. Straffa inte dem som sköter sig, belöna!

SOFIE BLOMBÄCK

ORDFÖRANDE SDR

DANIEL BERNMAR

VICE ORDFÖRANDE SDR

POPULÄRVETENSKAPLIGT PROGRAM ÖPPNA FÖRELÄSNINGAR FÖR ALLA INTRESSEN OKTOBERTILLDECEMBER2010

Programmet är här! Fyllt med föreläsningar, seminarier och debatter som berättar om den senaste forskningen, och även konserter, konstutställningar och teaterföreställningar. Allt med medverkande från Göteborgs universitet.

Det mesta sker i centrala Göteborg men det finns även aktiviteter på Jonsereds Herrgård, i stadsdelen Bergsjön och på flera mindre orter runt om i Västra Götaland.

Programmet sträcker sig från oktober till december. Öppet för alla och nästan allt är gratis!

Hela det tryckta programmet kan beställas via universitetets växel 031-786 00 00 eller laddas hem på www.gu.se/popularvetenskap_arrangemang

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Replik: DOKTORANDERNAS arbetsmiljö har vid Samhällsvetenskapliga fakulteten uppmärksamats särskilt under det senaste året. I det kvalitetssystem som fakultetsnämnden antagit (i artikeln refererat till såsom krångligt) finns arbetsmiljöaspekten med. Frågor ställs till institutionerna om doktorandernas arbetsmiljö. I sammanställningen för 2009 framkommer att alla doktorander har tillgång till egen arbetsplats med dator; postfack, e-post vid institutionen samt intern information. Det är riktigt att inte alla doktorander har eget arbetsrum; dock har samtliga tillgång till egen arbetsplats, helt i enlighet med fakultetens lokalpolicy.

Doktoranderna informeras på samma sätt som all annan personal vid institutionerna. Vad gäller information på engelska för utländska dok-

torander görs stora ansträngningar att hålla personalmöten på engelska, att föra all e-postkommunikation av betydelse på engelska samt att översätta relevanta dokument till engelska.

VIDARE HAR Samhällsvetenskapliga fakultetens lokala arbetsmiljökommitté gjort en särskild körning av den senaste arbetsmiljöbarometern, i syfte att identifiera särskilda problem för doktoranderna. På det stora hela var doktoranderna vid Samfak nöjda med sin arbetssituation – något mer nöjda än de anställda i övrigt, liksom doktoranderna på GU generellt. Doktoranderna vid fakulteten är dock oroade över sina arbetsvillkor, vilket har att göra med anställningsformen.

Jag har full förståelse för deras önskemål om doktorandanställning från första dagen. Antalet registrerade doktorander vid fakulteten har dock

minskat med 40 procent på sex år. Om alla doktorander skulle erbjudas doktorandanställning från första dagen skulle detta innebära ytterligare en minskning av antalet doktorander, och därmed antalet personer som får möjlighet att genomgå en utbildning på forskarnivå och, som en konsekvens, en minskning av antalet potentiella framtida lektorer, forskare och professorer. Fakulteten har emellertid fattat klara och tydliga beslut om vilka finansieringsformer som är möjliga.

VAD GÄLLER KURSUTBUDET pågår ett arbete med att ta fram fakultetsgemensamma kurser för att möjliggöra ett utbud som motsvarar doktorandernas rättmätiga krav. I de kvalitetsdialoger som hölls under förra sommaren framkom att samtliga institutioner tillser att doktorander har möjlighe-

ter att delta i internationella konferenser. SDR reser också frågan om doktoranders möjligheter att bedriva undervisning. Denna möjlighet beror i hög grad på institutionens behov och verksamhetens inriktning.

SOM KONKLUSION välkomnar jag diskussionen men delar inte helt SDR:s slutsatser. Arbetet med att säkerställa en god kvalitet för utbildning på forskarnivå fortsätter emellertid oförtrutet och det är min förhoppning att SDR, institutioner och fakultetsnämnd med gemensamma ansträngningar och i konstruktiv dialog ska ytterligare förbättra kvaliteten.

HELENA LINDHOLM SCHULZ
DEKANUS

Slutreplik:

ATT ANVÄNDA bristande ekonomi för att bortförklara felaktigheter är inte rimligt när det kommer till något så grundläggande som lön. Dels därför att det i grunden är en anständighetsfråga, idag går doktorander på olika villkor men utför samma arbete och bedöms på samma sätt. Det är också sällan dålig ekonomi är ett argument för att inte betala för utfört arbete inom universitetets väggar. Dels också därför att centrala policybeslut i allt mindre utsträckning tillåter dessa avarter. Det är dags att göra upp med utnyttjandet en gång för alla!

I övrigt ser vi inget i dekanus svar som lugnar oss inför framtiden. Flera av de saker vi tar upp finns det idag beslut på fakultetsnivå om att institutionerna ska genomföra. Tyvärr ser vi bara lite av dessa beslut i verksamheten. Det kan inte anses acceptabelt att svaret år efter år är detsamma: "Arbete pågår!"

SOFIE BLOMBÄCK

ORDFÖRANDE SDR

DANIEL BERNMAR

VICE ORDFÖRANDE SDR

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm?

Skriv till GU Journalen och låt fler få veta vad du tycker! Uppge alltid namn och adress till redaktionen även om du vill vara anonym i tidningen. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är 27 oktober. Skicka inlägg till gu-journalen@gu.se

Stöd för kreativ forskning?

I SAMTAL OM KREATIVITET i forskning stöter man ofta på två föreställningar. Den ena är att kreativitet hör ihop med den enskilde forskarens genialitet. Den heliga gnistan som tänds i forskarens hjärna oberoende av i vilken miljö denne verkar. Albert Einsteins och Marie Curies kreativitet var medfödd! Denna föreställning är kanske mer vanlig i forskarkretsar. Den andra föreställningen hör ihop med stor och rik: ju fler forskare i en grupp och ju större anslag, desto mer kreativitet. Denna attityd finner man kanske mest i forskningspolitiska diskussioner.

Båda dessa föreställningar om kreativitet i akademisk forskning är bristfälliga. En ensam forskare kan naturligtvis komma på kreativa idéer och resultat, men de flesta kreativa resultat kommer ur lagarbete på ett eller annat sätt.

NUFÖRTIDEN ÄR STORLEKEN på forskargrupperna och deras budget det som räknas, det vill säga det som ska ge oss den mest kreativa forskningen och de bästa resultaten. I själva verket är det vetenskapliga stödet för dessa föreställningar svagt. På studier ger stöd för några samband mellan antal forskare i en grupp och kreativa resultat och större forskningsproduktion per forskare. På liknande sätt är sambandet svagt mellan anslagens storlek och resultatens kreativitet. Nej, det är andra faktorer som spelar roll. Ingen förnekar att det krävs ett grundläggande ekonomiskt stöd – nödvändigt men inte tillräckligt – och en del labbresurser med mera. Men

däruöver fordras en rad andra faktorer: För det första bör det finnas ett gott gruppklimat (psykosocialt) där forskare fritt vågar uttrycka sin egen mening (trygghet), en inspirerande och kul atmosfär och en intellektuell spänning och tävlingslystnad. För det andra fordras ett ledarskap i gruppen som är grundat på expertis inom området, men också grundat på social skicklighet och visdom i att sätta samman gruppen av individer i en god blandning av skilda kompetenser, seniora och juniora forskare, av olika kön och kanske även etnisk bakgrund (heterogenitet är bra). En ledares externa nätverk är förstås också oerhört betydelsefullt för att länka ihop gruppen med andra framstående forskare. För det tredje måste – och det kan förefalla självklart – gruppen få tid att generera idéer och att realisera de bästa av dessa. De enskilda forskarna bör också få utrymme och frihet att fullfölja egna spår och i samspel med gruppen övertyga dessa om bärkraft. En fjärde punkt är förmågan att i forskargrupper hantera kunskapsinhämtning. Det faller kanske mest på ledaren (eller ledarna) att övervaka att de senaste rönen på området görs tillgängliga och sprids i gruppen. För det femte hävdar jag att forskare måste få möta de främsta inom sitt område, helst ansikte mot ansikte. Det skulle innebära att forskare får delta i internationella konferenser och tillfälle att otvunget umgås med de bästa. Andra sätt är att forskare får tillbringa tid utomlands i nya forskarmiljöer av god klass och att de får möta inbjudna gästforskare

Sven Hemlin

på hemmaplan. Slutligen hävdar jag att den akademiska forskningen måste stå fri från kommersiella överväganden för att bli kreativ. Det är hämmande för kreativiteten hos universitetsforskare om de måste väga in vad som efterfrågas på en marknad. Forskningsresultat som kan få en kommersiell betydelse bör snarare tas om hand av kommersiella aktörer och spinnas av i företag.

HUR MÅNGA GÅNGER ser man att universitetet stödjer forskargrupper i denna riktning? Väldigt sällan. Istället satsar ledningen på mer styrning av forskning (styrkeområden) och lägger på orimligt höga overheadkostnader på forskningsanslag.

SVEN HEMLIN

FORSKARE VID GOTHENBURG RESEARCH INSTITUTE (GRI)

GU behöver en hederskodex

EN UNDERSÖKNING, nyligen genomförd av SOM-institutet vid GU för föreningen Vetenskap & Allmänhet, visar att forskare och universitet/högskolor fortfarande har relativt stort förtroende bland allmänheten. Men samtidigt är de flesta som svarat osäkra på om svenska forskare tar etiska frågor på allvar eller inte. Endast 21 procent av alla svarande anser att påståendet "Forskare tar inte etiska frågor på allvar" är felaktigt, medan 7 procent anser att det är riktigt. Den stora majoriteten (72 procent) är alltså osäkra.

Det kan finnas skäl för denna osäkerhet. Läkemedelsvärlden gjorde nyligen ett reportage som manar till eftertanke. Tidningen rapporterade om amerikanska läkemedelsföretag som betalar universitetsanställda forskare som sätter sitt namn på artiklar om forskning om läkemedelsföretagen och inte forskarna bedrivit. Forskarna får sina "pek" och företaget får tidskrifternas kvalitetsstämpel på sina produkter. Förlorarna – bortsett från läkemedelskonsumenterna – är vetenskapen och de forskare som håller sig till de etiska spelreglerna. Norge ska börja ta itu med problemet genom att inrätta regler mot sådant "spökskriveri".

ETT ANNAT EXEMPEL uppmärksammades av Läkartidningen som under våren genomförde en undersökning som visar att "hedersförfattarskap" är vanliga i artiklar som ingår i doktorsavhandlingar i medicin. Med detta menas att forskare som inte lämnat något betydande vetenskapligt bidrag till arbetet anges som medförfattare till artiklarna. De så kallade Vancouverreglerna för medförfattarskap, som har funnits i över 25 år, anger tre kriterier. Enligt Läkartidningen bryts åtminstone ett av dessa i någon artikel i varannan

medicinsk avhandling. Även explicita regler om författarskap fungerar alltså dåligt som kontroll.

ETT TREDJE EXEMPEL på forsknings-etiska snedsteg uppmärksammades i en serie artiklar i mitten av maj av Sydsvenska Dagbladet. Ett antal professorer från Lunds universitet hade köpt sig till synes fina titlar och utmärkelser, som de använde i sina CV:n när de sökte befordran eller forskningsanslag. Amerikanska och brittiska internetföretag har sådana "vanity scams" som sin affärsidé. Det innebär att företagen "säljer" priser och utmärkelser, exempelvis "International Scientist of The Year", "International Professional of The Year", "2000 Most Outstanding Intellectuals of the Year" och "International Book of Honour", för ibland ansenliga summor. En prislapp på 300–700 dollar är inte ovanligt för en falsk utmärkelse, eller rättare sagt det konkreta beviset på att man fått utmärkelsen (ett diplom, en plakett eller en bok).

MAN KAN UNDRÄ hur utbrett det är att svenska forskare blir frestade av sådana erbjudanden eller betraktar dem som en genväg till meritering och forskningsanslag. För egen del är vi mycket förvånade över att rektor för Lunds universitet inte vidtog disciplinära åtgärder mot de professorer som köpt meriter på det här sättet. Hans förklaring var att de köpta titlarna och priserna antagligen inte spelade någon större roll för de anslag eller befordringar personerna hade fått. Men vi hävdar att den negativa publiciteten skadar trovärdigheten för vetenskapssamhället såväl internt som externt.

HUR SKA UNIVERSITETEN och vetenskapssamhället agera för att behålla

Sally Boyd
och Åke Sander

det förtroende som allmänheten fortfarande har för oss? Universiteten investerar för närvarande stora pengar i system för att kontrollera sökande studenters utländska meritering för "köpta" examina liksom antagna studenters skrivna alster för plagiat. Är det nu dags att lämna vårt hittills rådande kollegiala "honor system" och börja tillämpa liknande kontroller internt på kollegiets inrapporterade meritering och publikationer? Kommer fler fall och former av fusk med meritering kan det gå som inom bland annat bank- och finansvärlden: när den interna kontrollen visar sig brista, reses rättmätiga krav på extern kontroll.

VI TROR INTE PÅ ökade kontroller generellt, men anser att åtgärder bör vidtas när allvarliga fall av "meriteringsoredlighet" upptäcks. Kontrollsystem bygger trots allt på forskarnas "på heder och samvete" inrapporterade meriter. Som medlemmar i vetenskapssamhället måste vi följa en hederskodex när vi redovisar våra meriter och när vi bedömer andras. Särskilt viktigt är det när vi skolar in studenter och doktorander i professionen. Lärare och forskare som försöker ta genvägar till meritering, anslag och anställningar är dåliga förebilder för studenter och doktorander. "Gör-som-vi-säger-inte-

som-vi-gör-modellen" är lika självföregörande inom akademien som någon annanstans.

Vår verksamhet utgör alltså ett exempel på ett "socialt dilemma" – en situation där kollektivets intressen och framgång förutsätter att varje individ försakar sina (kortsiktiga) personliga intressen och efterlever ett antal gemensamma normer. Så länge medel för forskning – och snart även utbildning – fördelas utifrån tanken att man kan mäta framgång och kvalitet med indikatorer som är lätt kvantifierbara kommer det att vara frestande för ett litet antal att tumma på principerna för meriteringshederlighet för att nå framgång och erkännande för sig själva med hjälp av "lånta fjädrar".

DET ÄR YTTERRST VIKTIGT att det underlag som används för beslut om rekrytering, befordran och fördelning av forskningsmedel håller hög kvalitet. Sedan måste bedömningar av ansökningar om anställning, befordran och forskningsanslag göras som ett "hantverk", med hänsyn till kvalitet, inte bara kvantitet. Det vinner vi alla på – forskare, lärare, studenter och allmänhet.

SALLY BOYD

PROFESSOR I ALLMÄN SPRÅKVETENSKAP

ÅKE SANDER

PROFESSOR I RELIGIONS-
BETEENDEVETENSKAP

"Gör om, gör rätt eller lägg ner!"
Den uppmaningen kom IT-forskaren Mathias Klang med i förra numret när han kritiserade GU:s tafatta och förvirrade försök inom sociala medier.

Tove Orrbeck, ny projektledare för sociala medier, svarar: Det är precis det vi ska göra.

Replik:

MATHIAS KLANG avslutar med "... tyder på bristande insikt, mål och plan – gör om, gör rätt eller lägg ner", och det gör mig faktiskt – glad.

För visst ligger det något i det han säger. Vi behöver mål, plan och diskussion om vad vi bör göra på sociala medier och hur vi kan använda oss av alla de möjligheter de ger oss för vår kommunikation med omvärlden.

Under hösten görs därför en sats-

ning med mig som projektledare, där vi har som mål att komma till insikt om vad som redan görs, hur vi kan arbeta inom de olika sociala medierna på de sätt som är effektiva och meningsfulla just där, samt hur vi på vår egen webbplats kan bli bättre på att visa upp och lotsa vidare till dem på levande sätt.

Ett inspirerande och kreativt arbete har påbörjats där vi mer än gärna vill arbeta tillsammans med Mathias Klang och andra personer med visio-

ner för och praktisk erfarenhet av sociala medier.

FÖR JAG HÅLLER MED. Statiska webbsidor, även på de sociala mediernas plattformar, är lika pinsamma och meningsfulla som någons föräldrar som fick för sig att dansa, stelt och tillgjort, på klassfesten i femman.

TOVE ORRBECK

PROJEKTLEDARE FÖR SOCIALA MEDIER
TOVE.ORRBECK@GU.SE

Hur blir man hedersdoktor?

GU Journalen har bätt Inger Wikström-Haugen fundera. Hon har varit chef för Medicinhistoriska museet och är ny hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten.

FÖR DRYGT 40 ÅR SEDAN fick jag frågan om jag hade lust att vetenskapligt dokumentera och klassificera Sahlgrenska sjukhusets stora sjukvårdshistoriska samlingar och skapa ett medicinhistoriskt museum, som sedan skulle tillhöra Historiska museet och museiförvaltningen.

Jag hade då under ett och ett halvt år vikarierat som amanuens på Historiska museet och min akademiska bakgrund var konsthistoria, ekonomisk historia och idé- och lärdoms historia, där medicinhistoria översiktligt ingick. Ämnet var vid den tiden ganska udda och någon vetenskaplig katalogisering av medicinhistoriska samlingar hade dittills inte gjorts i Sverige.

ARBETET BLEV INTRESSANT och krävande. Det gällde inte minst dokumentationen av gamla kirurgiska instrument, där jag huvudsakligen var hänvisad till äldre medicinsk litteratur på franska och tyska. Först efter andra världskriget ersattes dessa språk av engelska inom medicinen. På fritiden fördjupade jag mig i mina egna medicinhistoriskt inriktade studier inom idé- och lärdoms historia och ekonomisk historia.

Nio år senare kunde ett museum öppnas i Sociala huset, före detta

Allmänna & Sahlgrenska sjukhuset 1855–1900, nu Pedagoggen. Det var då också det första offentliga medicinhistoriska museet i Sverige. Men samlingarna växte och efter några år fick jag möjlighet att bygga upp ett nytt större museum i Oterdahlska huset, där Sahlgrenska sjukhuset låg 1823–1854.

FRÅN 1997 ingår Medicinhistoriska museet i Sahlgrenska Universitets-sjukhusets organisation.

Internationella kontakter har varit mycket viktiga för mig. Så när Jacqueline Sonolet, vid Université Descartes medicinhistoriska museum i Paris föreslog att vi, några kollegor från olika länder, skulle bilda en europeisk förening för museer för medicinska vetenskaper 1983, tvekade jag inte. Föreningen, som har biannuala kongresser runt om i Europa, finns ännu och jag är 1st Vice President där sedan år 2000. 1996 höll vi en kongress här i Göteborg.

Mitt nordiska kontaktnät blev också stort när jag var generalsekreterare i Nordisk medicinhistoriskt förening 1987–1999, även den en förening med kongresser vartannat år. Där inrättade vi då också en särskild museisektion.

MEDICINENS HISTORIA var från början ett universitetsämne bara för medicinare. Det inrättades i Berlin 1891 och ansågs stärka självförtroende hos blivande läkare, som då fick veta vilka banbrytande upptäckter som gjorts. Tyvärr har många än i dag uppfattningen att medicinhistoria bara är för läkare, vilket naturligtvis är både gammalmodigt och felaktigt. Henry E. Sigerist, en schweizisk-amerikansk läkare och medicinhistoriker introducerade kulturhistoria i medicinens historia redan på 1930-talet och de franska Annales-historikerna framhöll ungefär samtidigt, att alla vetenskaper måste bidra till att klargöra medicinens roll i samhället.

ATT MEDICINHISTORIA under senare år blivit ett populärt och mångfasetterat tvärvetenskapligt ämne vid Göteborgs universitet är således en glädjande utveckling, som jag tror är positiv också för Medicinhistoriska museets existens och vice versa.

När jag ser tillbaka på mitt medicinhistoriska liv känns det bra. Det har varit fullt av utmaningar, men också av fina upplevelser och möten med intressanta personer. Att nu också bli utnämnd till filosofie hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten är fantastiskt och jag känner mig mycket hedrad, glad och tacksam!

INGER WIKSTRÖM-HAUGEN

FOTO: JOHAN WINGBORG.

Även allmänheten har intresse av medicinhistoria, menar Inger Wikström-Haugen, ny hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten.

DOKTORSPROMOTION

Kongresshallen, Svenska Mässan, Mässans gata 8
Fredagen den 22 oktober 2010 kl 15.00

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Har du någon förebild?

Dennis Töllborg

professor vid Gothenburg Research Institute

- Tvingas jag välja så blir det Edward Said. Varje gång jag håller på att bryta ihop och känner att jag inte längre orkar i detta medelmåttornas, korruptionens och de krökta ryggarnas land, och därför ska följa alla "vänkapliga" råd från värdesystemets parasiter och ge upp och bli som de, eller åtminstone ta livet av mig, så läser jag om hans bok *Den intellektuelles ansvar*, och inser att om jag vill att livet ska ha varit värt att leva, en gång när jag dör, så måste jag fortsätta.

Agnes Wold

professor i klinisk bakteriologi

- Någon personlig förebild har jag aldrig haft, om man menar en person man ser upp till och vill likna. Jag tror nämligen inte att man kan ändra sin personlighet, man är den man är. Däremot har synen på hur forskning ska bedrivas säkert präglats av min doktorandtid på Lars-Åke (Nenne) Hansons institution. Där var det fullt av folk som kom och gick, en öppen atmosfär fri från hierarkier och alla hjälptes åt. Jag kan se den öppenheten och bredden som en förebild. Idag är det modernt att beundra "excellens", vilket tenderar att gynna hierarkiska och inte sällan döda miljöer.

Rangnar Nilsson

forskningsrådgivare på externa relationer

- Många. Det som är gemensamt är att det är folk jag lärt mig nyttiga saker av, framför allt konsten att hantera människor. Min klassföreståndare i mellanstadiet, Sven Bengtsson, kunde både styra upp struliga elever, se de tystare och stötta dem att våga ta plats, och positivt motivera var och en utifrån deras egna nivåer. Min vän Anja är en av de rakaste och tydligaste människor jag träffat på - hon är dessutom obrottsligt lojal, i såväl besvärliga som härliga situationer.

Christopher Kullenberg

doktorand i vetenskapsteori

- Jag har inga förebilder, av etiska såväl som estetiska skäl. Först när vi frigör oss från denna simplistiska identifikation med andra kan vi tänka och göra skillnad bortom intetsägande repetitioner av detsamma.

NY PÅ JOBBET

Sara Stendahl är ny docent i offentlig rätt vid juridiska institutionen. Hon forskar och undervisar främst om socialförsäkringsrätt, sociala mänskliga rättigheter och förvaltningsprocess. Under senare år har hon även forskat om rättsliga aspekter på hantering av kärnavfall.

Martin Linde är ny docent i historia. Han disputerade år 2000 med avhandlingen *Stadsmakt och Bondestånd*, som uppmärksammar böndernas reaktioner på de bördor som drabbade dem på grund av de utdragna krigsansträngningarna under 1710-talet.

Lennart Samuelsson, ekonomi-historiker, är ny innehavare av Vaernska professuren under läsåret 2010-2010. Som gästprofessor kommer han att

vara knuten till institutionen för historiska studier, där han bland annat ska undervisa och hålla en öppen föreläsningsserie.

Elizabeth Robinson är ny docent i miljöekonomi vid institutionen för nationalekonomi med statistik. Hon är baserad i Ghana där hon arbetar vid International Food Policy Research Institute. Hon är också forskarasistent vid The Centre for the Study of African Economies (CSAE), University of Oxford. Hennes forskning handlar om hur politik och institutioner kan utformas för att skydda både resursberoende näringar och naturresurser.

Kajsa H Abrahamsson heter

den första tandhygienisten som blir docent vid Sahlgrenska akademien. Hon får sin docentur vid odontologiska institutionen i ämnet oral hälsovetenskap som handlar om att främja god munhälsa.

Thomas Magnusson är ny

professor vid institutionen för historiska studier. Under 30 år har han undervisat på samtliga akademiska nivåer och som forskare har han producerat en stor mängd uppsatser, bland annat om mellankrigstidens och krigsårens allmänna historia. För många av Sveriges Radios lyssnare är han en känd röst genom sin medverkan i Alltinget i P4.

Shirley Booth är ny professor i ämnesdidaktik vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession. Närmast har hon arbetat som gästprofessor vid University of the Witwatersrand i Johannesburg, Sydafrika, dessförinnan var hon professor vid Lunds universitet.

Dennis Beach är ny professor i pedagogik med inriktningen utbildningssociologi vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik. Han kommer

närmast från Högskolan i Borås där han har arbetat som professor vid institutionen för pedagogik. Han är också gästprofessor vid Roehampton University, London.

Monica Reichenberg är ny professor i allmänndidaktik vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik. Hon har bland annat deltagit i forskningsprojektet Att läsa är att läsa, med medel från Vetenskapsrådet.

Benjamin Lyngfelt, docent i nordiska språk vid institutionen för svenska språket, har utsetts till gästprofessor vid Karlstads universitet. Under

Bolognaprocessen var Benjamin Lyngfelt studierektor med särskilt ansvar för kursutbudet.

Thomas Karlsohn är ny docent i idé- och lärdoms historia. Han försvarade 2005 en avhandling om den tjeckisk-judiske filosofen Vilém Flusser. Arbetet belönades med Johan Nordströms och Sten Lindroths pris för framstående lärdoms historiskt arbete.

Lars Hermanson är ny universitetslektor vid institutionen för historiska studier. Han forskar främst om nordeuropeisk äldre och högmedeltid där han studerar sociala, andliga och politiska relationer ur ett antropologiskt perspektiv. Han har sedan 1993 undervisat vid Göteborgs universitet, Högskolan på Gotland och Uppsala universitet.

Fredrik Bragesjö är ny docent vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. Han har bland annat analyserat den kontrovers om ett påstått samband mellan mässlingvaccin och autism som uppstod i Storbritannien under sent 1990-tal och snabbt spred sig i västvärlden.

Ida Östenberg är ny docent vid institutionen för historiska studier. Hon forskar om triumftåg som maktmedel och offentlig arena, men också om

hur antikens Rom hanterade egna militära nederlag. Sedan många år tillbaka skriver hon regelbundet i tidskriften Populär Historia.

Christine Sylvester, professor i kvinnostudier/internationella relationer vid Lancaster University, Storbritannien, är årets innehavare av Kerstin Hesselgrenprofessuren, och kommer att verka vid institutionen för globala studier. Hon är en mycket produktiv forskare som undersöker genus i relation till krig och konflikter.

Ann-Sofie Sten är under hösten anställd som informatör på Samhällsvetenskapliga fakulteten. Hon kommer framför allt att arbeta med Samhällsvetenskapens dag och fakultetens medverkan i Kunskap & Framtid.

UTMÄRKELSER

Anna Westerståhl, biträdande forskare vid avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa, har tilldelats SFS jämställdhetspris 2010. Hon har under många år arbetat med att integrera genus- och hbt-frågor i undervisningen.

Annika Rosengren, professor vid institutionen för medicin, har av European Society of Cardiology Congress tilldelats silvermedalj för sina forskarinsatser om hjärt-kärlsjukdomars utbredning och prognos. Hon har bland annat visat att dödligheten i hjärtinfarkt kraftigt minskar i många västländer men ökar i flera av världens låg- och medelinkomstländer.

Richard Neutze, professor vid institutionen för kemi, har tilldelats Arrhenius-plaketten 2010 för sitt internationellt framstående bidrag till strukturbiokemin. Richard Neutze kommer ursprungligen från Nya Zeeland och har tidigare varit verksam vid Uppsala universitet och Chalmers.

Christopher Gillberg, professor i barn- och ungdomspsykiatri, har tilldelats Dahlbergmedaljen i guld av Svenska Sällskapet för medicinsk genetik. Han får utmärkelsen för sitt banbrytande forskningsarbete inom barnpsykiatri, som väsentligt bidragit till förståelsen av orsaksfaktorer vid bland annat autismspektrumsjukdomar.

Line Löken, forskare vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi, har tilldelats Sir Henry Wellcome Postdoctoral Fellowship, en

utmärkelse som går till de mest lovande nydisputerade forskarna inom biomedicin i EU. Priset finansierar en fyra år lång vistelse vid universitetet i Oxford där Line Löken kommer att forska om hur hjärnan bearbetar både behagliga och smärtsamma känslomässiga reaktioner.

Manfred Bietak, professor emeritus i egyptologi vid Universitätt Wien, är årets Félix Neubergh föreläsare. Han har bland annat forskat om den gamla kungliga staden Avaris.

Félix Neuberghföreläsningen behandlar varannan gång problem inom bank- och finansväsendet och varannan gång arkeologi.

Kristian Blensenius, doktorand vid institutionen för svenska språket, har belönats med 20 000 kronor ur Inga Lidéns premiefond. Han tilldelas priset

för en uppsats om svensk syntax publicerad i den välrenommerade tidskriften Språk och Stil.

Göran du Rées, professor vid Filmhögskolan, har tilldelats Guldpäran 2010 för sin granskning av polisens filmiska bevismaterial i åtalet mot Hannes

Westberg efter demonstrationerna i Göteborg under EU-toppmötet 2001. Bland annat har han formulerat kriterier för hur medier och rättsväsende ska förhålla sig till dokumentärt filmmaterial som verklighetsbeskrivning och sanningutsaga. Priset instiftades 2008 och består av en gyllene potatis.

Sven Enerbäck, professor vid institutionen för biomedicin, har tilldelats Svenska Läkaresällskapets Jubileumspris på 150 000 kronor. Han får

priset för epokgörande forskning inom fettmetabolism och fettcellsdifferentiering, där resultaten – utöver förbättrade behandlingsmöjligheter vid fetma – också belyser uppkomstmekanismer för andra viktiga folksjukdomar, som åldersdiabetes.

Björn Ohlsson vid institutionen för arbetsvetenskap är en av två

forskare som har tilldelats Rudolf Meidner-priset 2010 för forskning i fackföreningsrörelsens historia. Björn Ohlsson får priset för sin avhandling från 2009: *Vi som stannade på Volvo – en etnologisk studie om äldre bilindustriarbetares arbetsliv och framtidsplaner*. Rudolf Meidner-priset delas ut av Forskningsrådet vid Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek och är på 25 000 kronor.

ÖVRIGT

Annika Härenstam, professor vid institutionen för arbetsvetenskap, har beviljats 3,6 miljoner kronor från AFA Försäkring för att undersöka varför omsättningen bland kommunala chefer är så stor.

Johan Åkerman, professor vid institutionen för fysik, är en av endast 60 unga forskare från hela världen som bjudits in till World Economic Forums

årliga vetenskapskonferens i Tianjin, Kina. De inbjudna forskarna har valts ut av det globala nätverket för världens vetenskapsakademier, InterAcademy Panel som startade 1993.

Deliang Chen, professor vid institutionen för geovetenskaper, **Ulf Molau**, professor vid institutionen för växt- och miljövetenskaper samt **Thomas**

Sternier, professor vid Handelshögskolan, ska arbeta med en ny klimatrappport för FN:s klimatpanel. Klimatpanelens femte utvärdering presenteras i delrapporter under 2013 och 2014.

Läs mer på <http://www.ipcc.ch/>

PÅ GÅNG

Soppföreläsning
Missa inte soppföreläsningarna på Café Haga på tisdagar. Fullständigt program finns på: www.samfak.gu.se/samverkan/Soppforelasningar/

Akademisk kvart
Kom till universitetets öppna torsdagsföreläsningar på Bokia, Avenyn 21. Föreläsningarna börjar klockan 12:30 och pågår cirka 15–20 minuter. Program finns på: www.gu.se/forskning/popularvetenskap/En_akademisk_kvart/program-hosten-2010

Vad ska vi ha universiteten till?
Det är rubriken på ett seminarium om den vetenskapliga kunskapens värden och användning som arrangeras av Centrum för forskning om offentlig sektor. Till

de frågor som kommer att tas upp hör: Hur ska vi konkurrera med världens toppuniversitet? Kan vi både ägna oss åt elitforskning och massutbildning? Finns det plats för lärare och forskare som likt konstnärer ställer frågor snarare än ger svar?

Deltagare är Mats Benner, Ylva Hasselgren, Sven-Eric Liedman, Henrikke Baumann, Dan Brändström, Janerik Gidlund, Barbara Czarniawska, Bengt Göransson och Johan Öberg.

Tid och plats: 09:30–17:00, torsdagen den 14 oktober, aulan, universitetets huvudbyggnad i Vasaparken.

Anmäl dig till: Urban Strandberg, urban.strandberg@cefos.gu.se Seminariet ges till minne av Susan Gerard Marton.

Konferens om förskolan

Torsdagen 21 oktober arrangeras konferensen Förskolans förändrade uppdrag i Kjell Härnqvistsalen på Pedagoggen. Medverkande är bland andra professor Ingrid Pramling Samuelsson. Bland annat kommer musik och poesi som pedagogiskt redskap och etiska konflikter att diskuteras.

Internet Research 11.0 den 21–23 oktober 2010 i Göteborg

Internet Research (IR) – The Annual Conference of the Association of Internet Researchers hölls för första gången år 2000 i Lawrence, Kansas. Sedan dess har konferensen etablerat sig som en av de internationellt viktigaste konferenserna inom det multidisciplinära område som kallas internetforskning.

Tema för årets konferens är "Sustainability, Participation, Action", med särskild tonvikt på hållbar utveckling där såväl de ekologiska, ekonomiska och sociala aspekterna på internetanvändning står i fokus.

Konferensen alternerar vanligtvis mellan Europa och Nordamerika, och när den 11:e upplagan arrangeras i Göteborg i oktober är det första gången konferensen hålls i Sverige. Konferensen äger rum på Chalmers. För mer utförlig information om konferensen hänvisas till konferenshemsidan: <http://ir11.aoir.org>

Konferensen organiseras i ett samarbete mellan Chalmers och Göteborgs universitet.

Konferensens förväntade deltagare är cirka 250 och dessa kommer framförallt från Nordamerika och Europa men även från andra delar av världen.

Program för konferensen finns tillgängligt på <http://ir11.aoir.org/program/>.

För mer information kontakta Mathias Klang klang@ituniv.se

POSTTIDNING A

**AVSÄNDARE:
GU JOURNALEN
GÖTEBORGS UNIVERSITET
BOX 100
405 30 GÖTEBORG**

GÖTEBORGS
POSTREGION
PORTO BETALT
P 410280400

VI FÖRVERKLIGAR IDÉER

40+
MED STUDENTER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET & CHALMERS
250

Hej alla på Göteborgs universitet. Under 13 år har Encubator arbetat tillsammans med Sveriges ledande Entreprenörutbildningar* för att ta till vara på idéer sprungna ur forskning och näringsliv. Utifrån dessa skapas långsiktiga värden i form av nya livskraftiga bolag.

Med representanter på både Göteborgs universitet och Chalmers verkar vi för att stimulera nyttigörandet av forskningsidéer i Göteborgsregionen.

Kombinationen innovativa idéer och ambitiösa studenter har sedan starten 1997 resulterat i över 40 bolag och bidragit till utbildandet av över 250 entreprenörer.

Besök oss på encubator.com och läs mer om hur vi tar till vara på innovativa idéer.

*Encubator förverkligar idéer tillsammans med ICM -The Entrepreneurship Track, Göteborg International Bioscience Business School & Chalmers School of Entrepreneurship.

Encubator
IDEAS REALIZED.

NÄSTA NUMMER UTE 17 NOVEMBER